

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

**Tři pohledy na českou postkatastrofickou science fiction po
roce 1989**

Anna Hamanová

Bakalářská práce

2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna Hamanová**
Osobní číslo: **H14157**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia: Kulturní studia**
Název tématu: **Tři pohledy na českou postkatastrofickou science fiction po roce 1989**
Zadávající katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Téma globální katastrofy a jejích dopadů na život jednotlivce i celého lidstva vždy patřilo k oblíbeným námětům žánru science fiction, a to i v českém prostředí. Bakalářská práce se zaměří na zkoumání uvedeného tématu v české fantastice období po roce 1989, konkrétně na základě rozboru tří románů: Tma, resp. Tma 2.0 Ondřeje Neffa (1998, 1999, 2003), Blackout Jana Kovanice (1999) a Slunce na útěku Františka Niedla (2004). U těchto děl budou hledány základní žánrové prvky a postupy postkatastrofické science fiction a texty budou vzájemně komparovány (existují např. přímé vazby mezi romány Neffa a Kovanice, Niedl na rozdíl od ostatních zasadil děj do USA apod.).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

ADAMOVIČ, Ivan. Slovník české literární fantastiky a science fiction. Praha : R3, 1995.

CLUTE, John, NICHOLLS, Peter: The Multimedia Encyclopedia of Science Fiction. Danbury, CT : Grolier, 1995.

NEFF, Ondřej, OLŠA, Jaroslav, jr. (eds.). Encyklopedie literatury science fiction. Praha : H&H, 1995.

MACEK, Jakub. Fandom a text. Praha : Triton, 2006.

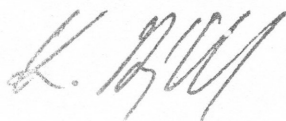
Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Kudláč, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

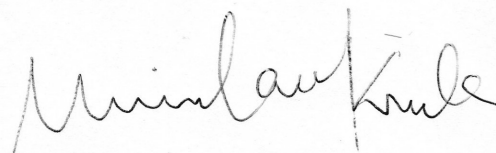
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Miroslav Kouba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Hradci Králové dne 28. 6. 2017

Anna Hamanová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Antonínu Kudláčovi za cenné rady, které mi poskytl a za vedení mé práce.

Anotace

Hlavním cílem bakalářské práce je postihnout vývoj české postkatastrofické literatury po roce 1989. Mezi analyzovaná díla, kterým se bude věnovat, patří *Blackout* (1999) od Jana Kovanice, *Slunce na útěku* (2004) od Františka Niedla a *Tma* (1998) od Ondřeje Neffa. Díla budou nejdříve samostatně analyzovaná a následně komparovaná mezi sebou. Hledat se bude jejich podobenství i rozlišnosti. Nahlédnuto bude i na chování postav během katastrofy.

Abstract

The main aim of the bachelor thesis is to map the development of the Czech post-apocalyptic literature after the year 1989. There will be analysed the works *Blackout* (1999) by Jan Kovanic and *Slunce na útěku* (2004) by František Niedl and *Tma* (1998) by Ondřej Neff. The works will be analysed at the beginning separately and then they will be compared with one and other. Their parables and differences will be sought. It will be also looked at the behaviour of the characters during the disaster.

Klíčová slova

Blackout, postavy, postkatastrofická literatura, sci-fi

Key Words

Blackout, characters, post-apocalyptic literature, sci-fi

Obsah

Úvod.....	1
1. Science fiction.....	3
1.1 Historie science fiction.....	3
1.2 Postkatastrofická literatura.....	7
1.3 Blackout.....	9
2. Vývoj české postkatastrofické literatury po roce 1989.....	11
3. Čeští autoři postkatastrofické literatury.....	15
3.1 Jan Kovanic.....	15
3.2 Ondřej Neff.....	18
3.3 František Niedl.....	21
4. Psychologie postav během katastrofické události.....	24
4.1 První minuty.....	24
4.2 Po několika týdnech.....	26
4.3 Zvláštní znaky zátěže při neštěstí.....	27
4.4 Agrese.....	28
4.5 Další motivy.....	32
5. Od Františka Niedla k Ondřeji Neffovi.....	34
5.1 Postavy.....	34
5.2 Prostředí.....	39
5.3 Politika.....	40
5.4 Katastrofa.....	41
5.5 Navazování Kovanice na Neffa.....	41
5.6 Konec.....	43
Závěr.....	45
Použitá literatura.....	47
Prameny.....	47
Sekundární literatura.....	47
Internetové zdroje.....	49
Résumé.....	50

Úvod

Situací po katastrofě se zabývá množství autorů. Zajímá nás chování jedince a podoba světa v těchto okolnostech. Kdo je viníkem a kdo se podílel na vzniklé situaci? Budou lidé shovívaví jeden k druhému nebo přežijí jen ti nejsilnější? Odpovědi na kladené otázky nám mohou pomoci najít vybraná literární díla. V nich se dostáváme do světa, o kterém můžeme prozatím jen přemýšlet. Představí nám lidi bojující o svůj vlastní život a přežívající v nejhorších lidských podmínkách.

Bakalářská práce se bude zabývat pohledem na českou postkatastrofickou literaturu po roce 1989. Mezi výchozí díla patří *Blackout* (2001) od Jana Kovanice, *Slunce na útěku* (2004) od Františka Niedla a *Tma* (1998) od Ondřeje Neffa. Cílem práce bude díla samostatně analyzovat a následně komparovat mezi sebou. Díla byla vybrána kvůli své podobnosti a rozdílnosti. U *Tmy* a *Blackoutu* existuje určitá návaznost, která bude sledovaná. *Slunce na útěku* se staví k těmto dílům do opozice nejen svým zasazením, ale i podobou katastrofy.

První kapitola práce prozkoumá žánr science fiction a její historii. Také nahlédne na postkatastrofickou literaturu a termín blackout. Neprozkoumá jen literární díla, ale i filmy nebo televizní seriály. Následující kapitola se bude zabývat vývojem postkatastrofické literatury v České republice po roce 1989. Bude se snažit ukázat autory a díla, která se zabývala tímto tématem. Dále se zaměří na tři české spisovatele postkatastrofické literatury - Františka Niedla, Jana Kovanice, Ondřeje Neffa a jejich díla. Samostatně je bude analyzovat a představí je i jejich další práce. U Ondřeje Neffa bude důležitá proměna prvního a druhého vydání jeho díla *Tma* (1998).

Zaměří se i na zkoumání psychologie postav, které se v dílech nacházejí. Především na jejich chování během krizové situace a první činy, které dělají po katastrofě. Dokáží si zachovat svou vlastní morálku a představy nebo se poddají tlaku společnosti a změní se k nepoznání? Důležité jsou i typy agresí, které se mohou projevit během závažné situace.

Poté proběhne komparace tří hlavních děl *Blackout*, *Slunce na útěku* a *Tma*. Podívá se, jestli mají práce stejné motivy, jak jsou rozdílné jejich situace a katastrofy.

Jsou si postavy vystupující v dílech podobné a chovají se v katastrofické situaci stejně?
Navazují díla jedno na druhé a do jaké míry se ovlivňují?

Na závěr práce shrne nejdůležitější poznatky, které byly v práci objeveny.
A odpoví na otázky, které byly položeny na začátku.

1. Science fiction

Termín science fiction byl pravděpodobně poprvé použit v roce 1851 básníkem Williamem Wilsonem. Avšak o zpopularizování a rozšíření termínu se zasloužil spisovatel Hugo Gernsback. Podle něho bylo úlohou fantastiky zpopularizovat vědecké poznatky, které měly přidat i ke společenskému pokroku. V České republice se nejvíce uchytil pojem science fiction a jeho zkratka sci-fi.¹ Ta byla vytvořena autorem Forrestem J. Ackermanem.²

Nejdříve je důležité určit její definici. Tereza Dědinová ve svém díle *Po divné krajině* ji definuje takto: „Fantastická literatura (či fantastika) je v českém prostředí vykládána jako termín zastřešující především science fiction, fantasy a horor, k nimž se někdy vágně přičleňuje fantaskní literatura a rozličné texty počínaje *Labyrintem světa a rájem srdce* Jana Amose Komenského.[...] V minulosti se za fantastickou literaturu v českém kontextu označovala především díla science fiction (též vědeckofantastická literatura), po průniku fantasy na český literární trh se pojem adekvátně rozšířil.“³

V *Encyklopedii literatury science fiction* je science fiction definovaná jako část fantastické literatury, ve které najdeme něco jiného nebo nového. Novotou může být určitý vynález, poznání vesmíru, dosud nerealizovaný pokus, objev mimozemského života, nadlidské schopnosti nebo katastrofická událost globálního dopadu. Oproti fantasy by měla být proveditelná nebo racionálně vysvětlena. Odehrávat se může jak v budoucnosti, přítomnosti nebo i v minulosti.⁴

Někteří autoři jako Robert Henlein si pod zkratkou SF představovali spekulativní fiction, čímž se zbavovali spojitosti na vědu.⁵

1.1 Historie science fiction

---

¹ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 16. ISBN 978-80-210-7871-0.

² NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 32. ISBN 80-85390-33-7.

³ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 18. ISBN 978-80-210-7871-0.

⁴ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 32. ISBN 80-85390-33-7.

⁵ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 17. ISBN 978-80-210-7871-0.

Velké množství odborné literatury se shoduje na tom, že prvním dílem science fiction byl *Frankenstein* (1818) od Mary Shelleyové. Shelleyová sepsala své dílo v dopisech a čerpala z gotických románů. Ovšem zakotvením ve vědě se gotické tradici vzdálila.⁶

Vznik vědecké fantastiky se uvádí do 19. století. S ní jsou spojena jména Edgar Allan Poe, Jules Verne a Herbert George Wells.⁷

Jules Verne a Herbert George Wells společně vymezili oblast zájmu science fiction v 19. století, přestože je dělil rozdíl jedné generace.⁸ Wells během svého života vydal více než 50 románů, mezi které patří *Stoj času* (1895) nebo *Válka světů* (1898).⁹

V Čechách je nejstarší vývojové období fantastiky problémem. Ondřej Neff ve *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* to komentuje takto: „Záleží na osobním náhledu - i já jsem například v rozepři s Ivanem Adamovičem, pokud jde o Jana Amose Komenského, jehož *Labyrint světa a ráj srdce* (1623) do české fantastiky řadím jako první a jedinou utopii, kdežto on Komenského do Slovníku nezařadil.“¹⁰

V následujícím období začínala řada nejslavnějších autorů science fiction a vznikala spousta vynikajících povídek a románů. Je to i období největší slávy a prestiže časopisu *Austounding Science Ficton* pod vedením Johna Wooda Cambella.¹¹

Byl to jeden z nejvlivnějších editorů povídkových časopisů v historii science fiction, který si vyzkoušel i dráhu spisovatele sci-fi. V rámci své tvorby napsal povídku *Kdo je tam?* (1938) pod pseudonymem Don A. Stuart. Tato hororová sci-fi novela je zasazená na vzdálenou badatelskou základnu v Antarktidě. Zde je nalezena mimozemská forma života, která zůstala pohřbena v ledu po dobu 20 miliónu let. Na tyto motivy později vznikl i film *Věc* (1951) v produkci Howarda Hawkse.¹²

---

⁶ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 16. ISBN 978-80-7511-169-2.

⁷ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 37. ISBN 80-85390-33-7.

⁸ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 24. ISBN 978-80-7511-169-2.

⁹ *Tamtéž*, s. 36

¹⁰ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995, s. 11. ISBN 80-85364-57-3.

¹¹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 35. ISBN 80-85390-33-7.

¹² HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 98. ISBN 978-80-7511-169-2.

Do tohoto období lze zařadit i knihu *Konec civilizace* (1932) od anglického satirika Aldouse Huxleyho. Dílo vyšlo jako reakce na proces amerikanizace západního světa i jako protiklad k optimistické utopii Herberta George Wellse. Dílo vyjadřuje obavy z lidí, které zajímá jen to, co je teď a tady. Ukazuje i vliv vzrůstajícího konzumu.¹³

Dalším významným autorem tohoto věku je Isaac Asimov, který se podílel na více než 500 knihách se širokou škálou témat. Byl jedním z nejplodnějších autorů všech dob. Mezi jeho díla patří série o robotech s názvem *Já, robot* (1950) nebo dílo *Nadace* (1951).¹⁴

Ray Bradbury ze všech spisovatelů, jejichž první práce vyšla na stránkách pulpových magazínů, udělal pro povýšení science fiction na jistý druh poezie nejvíce. Napsal i jedny z nejpozoruhodnějších fantastických příběhů 20. století, mezi která patří díla *Martánská kronika* (1950) nebo *451 stupňů Fahrenheita* (1953).¹⁵

Do následující éry můžeme zařadit dílo *Jatka č. 5* (1969) od Kurta Vonneguta. Hrdina tohoto románu je časově neukotvený Billy Pilgrim, který je unesen mimozemšťany a znovu prožije bombardování Drážďan.¹⁶

Další významné dílo tohoto období je *2001: vesmírná odysea* (1951) od Arthura C. Clarka. Zde před třemi miliony lety umístili inteligentní mimozemšťané poblíž skupiny opů v Africe monolit. Ti se tak postupně naučí použití těchto nástrojů nejen pro zabíjení kořisti, ale i nepřátel a postupně se vyvinou v lidstvo. Film stejného názvu byl natočen Stanleyem Kubrickem v roce 1968.¹⁷

Phillip K. Dick prožil většinu své existence téměř v bídě. Po celý svůj život toužil po uznání ze strany veřejnosti, kterému se mu dostalo až po jeho smrti. Jeho nejvýznamnější díla jsou *Muž z vysokého zámku* (1962) nebo *Blade Runner* (1968).¹⁸

Za zmínku stojí i dystopické dílo *Mechanický pomeranč* (1962) od Anthonyho Burgesse¹⁹ nebo autorka Ursula Kroeberová Le Geinová, která je obecně považována za

---

¹³ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 72. ISBN 978-80-7511-169-2.

¹⁴ *Tamtéž*, s. 112

¹⁵ *Tamtéž*, s. 120

¹⁶ *Tamtéž*, s. 135

¹⁷ *Tamtéž*, s. 138

¹⁸ *Tamtéž*, s. 138

jednu z největších spisovatelek druhé poloviny 20. století. Mezi její díla patří *Levá ruka tmy* (1969) nebo *Smrtonosné sny* (1971).²⁰

V následujícím období se vykresluje pochmurnost z vizí budoucnosti. Ať je zobrazena situace ve společnosti nebo stav, v jakém je zanechaná planeta.

Román *Stepfordské paničky* (1972) od Iry Levina je odrazem doby, ve které vznikl a sílu si uchovává dodnes. Původ má v době, kdy americká společnost procházela velkými změnami. Mezi jeho nejznámější díla patří *Polib mne a zemřeš* (1953) nebo *Rosemary má děťátko* (1967).²¹

Dalším podstatným dílem je *Enderova hra* (1977) od Orsona Scotta Carda pojednávající o škole stvořené k tomu, aby z malých dětí udělala vojenské velitele a tak je připravila na nadcházející mezihvězdnou válku proti nejmenovanému nepříteli.²²

Vylíčením patriarchální teokratické dystopické společnosti, ve které jsou potlačena práva žen, se zabývá Margaret Atwoodová v jejím románu *Příběh služebnice* (1985).²³ V díle jsou ženy chráněny jen jako prostředek k rození a jsou okradeny o identitu, rodinu a vlastní svobodu.²⁴

Mezi důležité sci-fi filmy této doby patří i série *Hvězdné války* (1977) od George Lucase nebo *Mad max* (1979) od George Millera. Také se poprvé objevil v podobě šestidílného rozhlasového seriálu na BBC *Stopařův průvodce po galaxii* (1978).²⁵

V současné době patří mezi velice oblíbená témata katastrofická nebo postkatastrofická literatura. Ta se zabývá jejími nejrůznějšími podobami a vysvětlením jak k této události došlo. To vyobrazují i *Potomci lidí* (1992) od P. D. Jamesové potýkající se s problémem neplodnosti žen nebo *Cesta* (2006) od Cormaca McCarthyho, ve kterém je celý svět zničen neznámou příčinou.

---

¹⁹ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 204. ISBN 978-80-7511-169-2.

²⁰ *Tamtéž*, s. 196

²¹ *Tamtéž*, s. 289

²² *Tamtéž*, s. 320

²³ *Tamtéž*, s. 397

²⁴ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, s. 141. ISBN 978-80-210-7871-0.

²⁵ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 330. ISBN 978-80-7511-169-2.

Úspěšnosti se také drží motiv zombie apokalypsy, která se ovšem liší svým znázorněním nebo odůvodněním vzniku katastrofy. Řadí se mezi ně seriál *Živí mrtví* (2010) nebo filmy jako *28 dní poté* (2002) a *Světová válka Z* (2013).

Dalším oblíbeným námětem se stala dystopická díla, obzvláště pro mládež, kde je většinou zobrazena mladá dívka, která stojí v opozici proti krutému režimu. Mezi ně patří například *Hunger Games* (2008) od Suzanne Collinsové nebo *Divergence* (2011) od Veroniky Rothové.

1.2 Postkatastrofická literatura

Tato literatura v sobě obsahuje obavy z nešťastného vývoje života na zemi. Změna může mít charakter pozvolný nebo náhlý. Má varovat a zároveň poskytnout autorovi prostor pro spekulaci nad možnostmi a schopnostmi člověka. Katastrofy lze dělit podle příčin, které je způsobily, na kosmické nebo pozemské. Z kosmických katastrof je zásadním tématem kolize Země s jiným vesmírným tělesem (například planetkou nebo Měsícem atd.). Katastrofy pozemského původu mohou být způsobeny vlivem přírody samotné (záplavy, suchopáry, cyklické návraty ledových dob, pandemie) nebo mohou být způsobeny přímým působením člověka, ať s úmyslným vědomím například rozpoutáním války nebo nedbalostí jako je únik nebezpečného zmutovaného mikroorganismu a vyvolání následné pandemie.²⁶

Je i realističtější než dystopie a popisuje až někdy sadisticky příběhy, které vznikly kvůli ekonomickým, ekologickým, společenským nebo i válečným zapříčiněním.²⁷

The Encyclopedia of Science fiction od Johna Cluta a Petera Nichollse přímo vysvětluje, co nás na nich zajímá: „Katastrofické příběhy nás přitahují, protože představují vše, čeho se nejvíce bojíme a zároveň, nás možná tajně lákají: vylidněný svět, útěk od omezené vysoce organizované industriální společnosti nebo možnost ukázat schopnosti jedince jako přeživšího.“²⁸ (překlad vlastní)

---

²⁶ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 139. ISBN 80-85390-33-7.

²⁷ NEFF, Ondřej. *Jak blufovat o sci-fi*. Praha: Talpress, 1999, s. 34, 35. ISBN 80-7197-096-4.

²⁸ CLUTE, John a Peter NICHOLLS. *The Encyclopedia of science fiction*. New York: St. Martin's Press, 1993, s. 338. ISBN 978-0312096182.

Její specifickou formou jsou příběhy postkatastrofické. Ty se odehrávají po určité době a s odstupem od katastrofy na ni postavy často vzpomínají. Tato díla ukazují úvahy o schopnostech přežití a adaptaci na nové prostředí.

Podle *The Science Fiction Handbook* je postkatastrofická literatura: „Typ science fiction vyprávění, které se zaměřuje na dopad takové katastrofy, která zničí a radikálně přemění lidskou civilizaci, vyžaduje pokus na obnovu civilizace (možná i s jinými liniemi) pomocí přeživších. Přímé akce vedoucí ke kolapsu existující společnosti jsou zobrazeny v katastrofické literatuře.“²⁹ Její vyprávění nás žádá o zvážení toho, co nás dělá lidské v kontextu přežití katastrofy a netestuje jen naše přeživší schopnosti, ale hledá i naše hodnoty, mravy a přesvědčení.³⁰

Příkladem může být román *Pán much* (1968) od Williama Goldinga. Vznik nové kultury (lidské, modifikované nebo zcela odlišné) patří také mezi témata postkatastrofické literatury. Mezi takový typ budování postkatastrofické civilizace patří například román W. M. Millera *Chvalozpěv na Leibowitz* (1960).³¹

Mezi další autory patří Samuel Youd, který vydával díla pod pseudonymem John Christofer, který se představil v celé řadě rolí, včetně spisovatele (často apokalyptických) sci-fi románů a autora literatury pro dospívající. Mezi jeho díla patří *Dreamer* (1941) nebo *Smrt Trávy* (1956).³²

Zničenou Velkou Británií hvězdným jevem a smrtícími rostlinami líčí román *Den trifidů* (1951) od Johna Wyndhama.³³ Naopak *Já, legenda* (1954) od Richarda Mathesona vypráví o nemoci, která se prohnala celým světem a zahubila miliony lidí a přeživší přeměnila ve vražedné noční bytosti.³⁴

---

²⁹ BOOKER, M. Keith a Anne-Marie THOMAS. *The science fiction handbook*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2009, s. 328. ISBN 978-1405162067.

³⁰ GURR, Barbara. *Race, gender, and sexuality in post-apocalyptic TV and film*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009, s. 1. ISBN 978-1137501509.

³¹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, s. 140. ISBN 80-85390-33-7.

³² HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 117. ISBN 978-80-7511-169-2.

³³ *Tamtéž*, s. 142

³⁴ *Tamtéž*, s. 159

A dílo Briana Aldisse *Skleník* (1962) se odehrává v budoucnosti na Zemi, která se přestala otáčet a tak se z ní stal ohromný zahrnovající tropický les obydlený zakrslými lidmi.³⁵

Speciální skupina postkatastrofické literatury je ta, která se zabývá námětem zombie. Jejich představa je rozšířená celosvětově a má již i svojí tradici.³⁶ Jan Lukavec je popisuje takto: „Pokud v současných filmech či knihách útočí zombie, nejde sama, a také většinou neohrožuje jednoho provinilce, ale celou lidskou komunitu, která v daném díle vystupuje, v extrémním případě pak lidstvo jako celek.“³⁷

Takovým příkladem může být povídka od Jana Dobiáše *Za zdí*, kde se zrodí láska mezi dvěma zástupci zombie, pocházejících z dvou sobě nenáviděných rodů. Svou láskou se dokáží zachránit a vrací se do života.³⁸

V románu Stephena Kinga *Puls* (2006), jsou zobrazeny jako jedno nemyslicí hejno, kde jsou nakaženy pomocí mobilního signálu a shlukují se okolo vysílače.

Mohou mít i různé obdoby a zobrazení. Haitské předobrazení ukazuje zoufalé lidi, kteří chtějí najít pouze klid a nejsou nebezpeční. Další může robotické nebo mechanické, kteří vykonávají úkol, který jim byl zadán. Tím jsou například již zmíněné *Stepfordské paničky* (1972) od Iry Levina. Zombie mohou být ale zobrazeny i jako chytré a soběstačné bytosti jako v knize Dušana Fabiana *Živého mě nedostanou!* (2010), kdy je hrdina nucen posluhovat krutému králi po své smrti.³⁹

1. 3 Blackout

V dnešní době se ocitáme ve stále větším nebezpečí z takzvaného blackoutu. Blackout může mít několik významů, ale v tomto případě v literatuře nám jde o motiv výpadku elektřiny velkého rozsahu. Jak se můžeme dočíst v příručce, která se jimi zabývá tak: „[...] blackout je „Damoklův meč“ naší euroatlantické civilizace[...] Doposud skončily všechny blackoutu poměrně dobře, bez dlouhodobých následků, neboť pokud zasáhly rozsáhlé území, či celý stát (Itálie, 2003), trvaly jen několik

---

³⁵ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 161. ISBN 978-80-7511-169-2.

³⁶ LUKAVEC, Jan. *Bytosti na pomezí: texty o literární fantastice*. Praha: Pulchra, 2016, s. 15. ISBN 978-80-7564-003-1.

³⁷ *Tamtéž*, s. 23

³⁸ *Tamtéž*, s. 24

³⁹ *Tamtéž*, s. 26

desítek hodin. Pokud trvaly několik týdnů, týkaly se nejvýše milionu lidí (Auckland, Nový Zéland, 1998)⁴⁰

Vzhledem k současné závislosti na elektřině nejsme bez ní schopni zajistit naše základní potřeby nutné k přežití. Pokud bychom obrátili pyramidu potřeb od Maslowa, zjistíme, co během blackoutu bude opravdu nutné. Během pár chvil by nám nestoupala jen potřeba bezpečí, ale během několika sekund by bylo ohroženo i uspokojení některých základních fyziologických potřeb.⁴¹

Téma blackoutu je v dnešní době stále více populární. Knižně na toto téma vyšla díla *Malevil* (1974) od Roberta Merla, *Přetíženi* (1977) od Arthura Haileiho, *Vteřinu Poté* (2009) od Williama R. Forstchena nebo *Blackout* (2012) od Marca Elsberga. Televizní tvorba se tímto motivem zabývala v seriálu *Revoluce* (2012). A filmová tvorba nabídla například díla *Výpadek proudu* (2001) nebo *BlackOut* (2007).

---

⁴⁰ BENEŠ, Ivan. *Blackout: resilient power: informační příručka*. Praha: Cityplan, 2008, s. 3. ISBN 978-80-254-3816-9.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 4

2. Vývoj české postkatastrofické literatury po roce 1989

Na změnu tváře české sci-fi měl obrovský dopad listopadový převrat roku 1989, který do ní přinesl mnoho změn. Následující rok došlo i k jeho obrovskému nárůstu u nás. Dostala se k nám vydání klasických moderních děl jako *Stopařův průvodce po galaxii* (1979) od Douglase Adamse nebo *Nadace* (1951) od Isaaca Asimova.⁴²

Na ně reagoval i československý fandom. Ten prodělal řadu obměn a posunul se blíže k západnímu obrazu a v roce 1990 byl oficializován.⁴³ Přejichod přišel i tím, že povídka přestala být hlavním médiem české fantastiky. Nahradil ji román, zatímco povídka našla místo ve specializovaných časopisech jako *Ikarie*, *Pevnost* nebo v antologiích.⁴⁴ Vydáním povídky *Vejsce naruby* (1985) od Ondřeje Neffa začala éra moderní české science fiction. Ten začal později také publikovat románové cykly.⁴⁵

V české postkatastrofické literatuře se témata velice různila. Mnoho autorů SF přestalo po listopadu 1989 psát a na konci napsali nezapomenutelná díla. Ivan Kmínek vytvořil krutou antiutopii *No jo* (1992) a Jan Hlavička napsal rozsáhlejší povídku antimilitaristicky laděnou *Hlavou proti vzduchu* (1989). V ní se drží nadané děti s parapsychickými schopnostmi, aby byly využity jako zbraně v příští válce.⁴⁶

Množství děl se zabývalo tematikou mimozemšťanů, kteří byli důvodem katastrofy. V nich se snaží naléznout s lidmi komunikaci nebo jim poskytnou určité schopnosti k lepšímu spojení.

Mezi ně patří první vydání díla Ondřeje Neffa *Tma* (1998). Na něho navazuje i *Blackout* (1999) od Jana Kovanice, kde mimozemská civilizace také stojí za tragédií.

Jana Rečková se v postapokalyptickém románu *Zapomenutí* (2008) zabývá rasou mimozemšťanů, kteří zvýšili parapsychické schopnosti určitým lidem. Tím je chce využít k celosvětové katastrofě. V povídkové sérii *Pachatelé zvláštních činů* (2009), využívá hlavní hrdina těchto schopností k řešení problémů na různých planetách ve

---

⁴² LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy: nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton, 2006, s. 107. ISBN 80-7254-857-3.

⁴³ MACEK, Jakub. *Fandom a text: fandom - subkultura textu: profesionální česká SF a F periodika před rokem 2000*. Praha: Triton, 2006, s. 39. ISBN 80-7254-856-5.

⁴⁴ *Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy*. V Praze: Plus, 2014, s. 7. ISBN 978-80-259-0349-0.

⁴⁵ *Tamtěž*, s. 11

⁴⁶ *Tamtěž*, s. 46

vesmíru.⁴⁷ Autorka má i svůj osobitý styl vyprávění a v jejich dílech se prolínají věci racionální s iracionálními.⁴⁸

V sérii Jiřího Kulhánka *Cena Krve* zaútočili na zemi neznámí útočníci a ovládli ji. Zbytek populace proměnili v zombie, které loví zbývající přeživší. První díl je nazván *Dobrák* (1996) a druhý *Cynik* (1997).⁴⁹ V roce 2004 vyšel i třetí díl série nazván *Kat*. Ten je napsán autorem Martinem Moudrým.⁵⁰ Kniha *Čas šelmy aneb příběhy (p)o konci světa* (2015) od Vladimíra Němce a Karla Doležala se zabývá apokalypsou, která může mít různé tváře. Obsahuje třináct povídek a jednu báseň.⁵¹

Autoru Vladimíru Němci vyšlo již přes dvacet povídek v časopisech (včetně *Ikarie* a *XB1*) a v různých sbírkách. V loňském roce mu vyšel povídkový román *Žoldáčka Darja* v nakladatelství *Poutník* a v *Nové vlně* e-book *...a člověk stvořil Boha*.⁵²

Další velkou skupinou postkatastrofické literatury je i svět, ve kterém udeřila smrtící viróza. Postihnutí lidé se snaží přežít a vypořádat se s následky. Velice nebezpečná je i mutace nemocí, které jsou poté těžko vyléčitelné.

Kniha *Třetí vlna* (2015) od Tomáše Duška „zpracovává atraktivní téma civilizace zasažené smrtící epidemií chřipky, útočící – jak napovídá název – v několika vlnách. Právě nejničivější třetí vlna způsobí zánik civilizace, jak ji známe: masivní úbytek obyvatelstva, rozpad zažitých pořádků a vznik víceméně soběstačných komunit bojujících o přežití.“⁵³

Bez naděje od Julie Novákové, se odehrává ve světě po katastrofální pandemii. Jejím dosavadním největším úspěchem je publikace detektivního románu *Zločin na Poseidon City* (2009). Vyšlo jí i několik povídek v *Ikarii* a ve sbornících vítězných prací soutěží o Cenu Karla Čapka.⁵⁴ Mezi její další díla patří *Tichá Planeta*, kde je zobrazena

---

⁴⁷ *Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy*. V Praze: Plus, 2014, s. 349. ISBN 978-80-259-0349-0.

⁴⁸ *XB-1: měsíčník sci-fi, fantasy a hororu*. Praha: Konektor XB1, 2016. 2016(2), s. 79. ISSN 1804-6606.

⁴⁹ <http://www.databazeknih.cz/knihy/cesta-krve-dobrak-1065>

⁵⁰ <http://www.legie.info/serie/149-cesta-krve>

⁵¹ <http://www.databazeknih.cz/knihy/cas-selmy-aneb-pribehy-p-o-konci-sveta-273529>

⁵² *XB-1: měsíčník sci-fi, fantasy a hororu*. Praha: Konektor XB1, 2016. 2016(1), s. 56. ISSN 1804-6606.

⁵³ *Tamtéž*, s. 77

⁵⁴ *Kočas: sborník SF a fantasy povídek k Parconu 2009 : [Parcon 2009]*. Praha: Straky na vrbě, 2010, s. 212. ISBN 978-807193-286-4

expanze lidstva na planetu, která se nachází mimo Sluneční soustavu. Po přiletu však zjišťují, že vše není tak, jak se zdá.⁵⁵

Autor Miroslav Žambouch je především zástupcem military science fiction, která je často spojená s postkatastrofickou literaturou. Mezi jeho dílo patří povídka *Na konci apokalypsy*. Ta byla poprvé vydaná v roce 2000 v antologii *Noční setkání* a následně byla i zařazená do e-knihy *Živí a mrtví* (2011). Patří mezi málo domácích autorů fantastiky, u kterého vyšla podstatná část jeho díla v polském překladu. Napsal i sbírku postkatastrofických novel pod názvem *Drsný spasitel* (2007), která se odehrává v českých končinách. Zde vystupuje bezejmenný bojovník, který se ve světě krvelačných démonů snaží pátrat po vlastní identitě.⁵⁶

Dnes a pozítří (2012) od Patrika Ouředníka, patří do postkatastrofického dramatu, kde se většina lidí vytratila a neví se, zda je konec světa.⁵⁷ Dílo *Mrtví kráčí po zemi* (2014) od Martina Štefka, se zabývá kovbojem v postapokalyptickém světě s mrtvými, kteří se vrací z hrobů.⁵⁸

Dalším motivem postkatastrofické literatury je i zničení celého nebo části světa pomocí jaderných zbraní. *Nabídka, která se neodmítá...* (2013) od Martina Sládka, zobrazuje svět po jaderné válce. Obsahem knihy jsou čtyři povídky z USA.⁵⁹ Na rozdíl od toho *Díra* (2012) od Daniela Petra sleduje jadernou explozi, která zcela zničila Prahu.⁶⁰

Josef Pecinovský, napsal rozsáhlý cyklus *Kroniky nové Země (Veje s ozvěnou, Posvátná larva, Záhadná kukla 1991-1993)* a čtvrtý díl série *Věčné imago*, která vyšla v roce 2008. Svět se nachází po jaderné válce a v nitru planety vznikne nový druh bytostí.⁶¹

Emma z umírajícího města (2013) od Vladimíra Šlechty, zobrazuje začátek 23. století po totální válce.⁶² A v *Brianově cestě* (2013) od Jana Lipšanského se děj

---

⁵⁵ *Pevnost*. Praha: K4K Publishing, 2011. 2011(3), s. 97. ISSN 1213-8215.

⁵⁶ *Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy*. V Praze: Plus, 2014, s. 293. ISBN 978-80-259-0349-0.

⁵⁷ <https://vltava.rozhlas.cz/drama-patrika-ourednika-dnes-a-pozitri-recenze-5071047>

⁵⁸ <http://www.legie.info/kniha/15439-mrtvi-kraci-po-zemi/zakladni-info#zalozky>

⁵⁹ <http://www.databazeknih.cz/knihy/nabidka-ktera-se-neodmita-155019>

⁶⁰ <http://www.databazeknih.cz/knihy/dira-139419>

⁶¹ *Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy*. V Praze: Plus, 2014, s. 206. ISBN 978-80-259-0349-0.

⁶² <http://www.legie.info/kniha/14693-emma-z-umirajiciho-mesta/komentare>

odehrává ve vzdálené budoucnosti, kde vysoké teploty během dne donutilo lidstvo k převážnému životu během noci.⁶³

---

⁶³ <http://www.databazeknih.cz/knihy/brianova-cesta-173422>

3. Čeští autoři postkatastrofické literatury

Kapitola ukáže pohled tří různých autorů na situaci, která by nastala po katastrofě. Mezi autory, kteří budou analyzováni, patří František Niedl, Jan Kovanic a Ondřej Neff.

3.1 Jan Kovanic

Autor Jan Kovanic se narodil se v roce 1951 a vystudoval elektrotechniku na ČVUT v Praze.⁶⁴ Od roku 1997 přispívá do internetového deníku *Neviditelný pes* pod přezdívkou Šaman.⁶⁵ Vyšly mu celkově tři knihy v žánrech science fiction, mezi které patří *Blackout* (1999, 2011), *Zapomeňte na Mars* (2006) a *Zlato Alwogiry* (2006). Přispíval do sborníků *Cynické fantazie* (2011), *Jinosvěty* (2011), *Kočas* (2009, 2010), *Mlok* (2003, 2005-7, 2009), *Pěna dějin* (2009), *Sorry vole, error* (2000) nebo *Technokouzla* (2008).⁶⁶ Publikuje nejrůzněji a v poslední době především do časopisů *Pevnost* nebo *Robot Revie*.⁶⁷

Dílo spadající do postkatastrofické literatury je *Blackout* (1999). Kniha je navázáním na dílo Ondřeje Neffa *Tma*. Název samotného díla byl původně jeho nápad, který chtěl využít ve své knize: „Chvilí jsem uvažoval o titulu *Blackout*, ale přišlo mi to moc anglické. Později to užil Jan Kovanic, když do svého světa umisťoval vlastní knížku...“⁶⁸ Kovanic vypráví příběh v původním světě *Tmy* (kde se objevuje jako viník katastrofy mimozemská civilizace) a ne v jeho obměně ve *Tmě 2.0*. Na rozdíl od Neffovy *Tmy* působí jeho svět méně katastroficky a bez velké dávky temnoty. Objevují se zde i stejné postavy. I styl děl je velice podobný jak ve psaní, tak v členění jednotlivých částí a kapitol.

Příběh začíná výpadkem elektřiny, který nastává 17. dubna 1998 (ve stejný čas jako ve *Tmě*). V celé knize se střídají pohledy hlavních postav a jejich názory na

---

⁶⁴ <http://www.legie.info/autor/589-jan-kovanic/zakladni-info#za>

⁶⁵ *Kočas: sborník SF a fantasy povídek k Parconu 2010 : [Parcon 2010]*. Praha: Straky na vrbě, 2010, s. 438, 439. ISBN 978-80-87364-11-6

⁶⁶ *Kočas: sborník SF a fantasy povídek k Parconu 2012 : [Parcon 2012]*. Praha: Straky na vrbě, 2012, s. 179, 180. ISBN 978-80-87364-31-4.

⁶⁷ *Kočas: sborník SF a fantasy povídek k Parconu 2010 : [Parcon 2010]*. Praha: Straky na vrbě, 2010, s. 438, 439. ISBN 978-80-87364-11-6

⁶⁸ NEFF, Ondřej. *Ondřej Neff: královská zábava: rozhovor*. Praha: Akropolis, 2010, s. 158. Osobnost. ISBN 978-80-87310-08-3.

události, které nastávají. Ústředními postavami jsou rodina židovského původu Rezkova (mezi které patří Petr, Hana, Pavel, Petra). Vztahy celé rodiny projdou po katastrofě velkou změnou, ke které dochází postupně.

Přestože se po blackoutu nachází na stejném místě (v jejich společném bytě), postupem času se opustí. Každý z nich se snaží najít své místo ve světě a naplnit svůj cíl či osud. Již od počátku se snaží nalézt odpověď na to, co se stalo. Mezi prvními nápady je, že za vším stojí mimozemská civilizace. „No tak, Hanko, chceš jako říct, že přistálo nějaké UFO se zelenýma mužičkama? [...]“ „Tak proč si myslíš, že ten výpadek mají na svědomí mimozemšťani?“ „Protože je tak výběrový. Nefunguje elektřina v technice. Nedá se žádným způsobem vyrobit. A přitom dýcháme, mluvíme, žijeme. Z živých organismů elektřina nezmizela.“⁶⁹

Pod stresem, který prožívají, se mění. Někteří k pozitivnímu a pomáhají společnosti a dalším lidem v nesnázích. Příkladem je matka rodiny Hanka, která vypomáhává Červenému kříži. V kontrastu k ní se objevuje její muž Petr, který se mění v člověka, kterého nepoznává. S mocí, která mu byla dána, si neví rady. Ze strachu se nechá řídit mužem, kterému nedůvěřuje. Dokonce v panice o svůj vlastní život zabije nevinného muže.

Jejich společné děti jdou svou vlastní cestou. Dcera rodiny již od prvních minut vzniklé katastrofy ví, co dělat. Z metra je schopná vyvést lidi za pomoci světla, které má u sebe a snaží se i zachránit muže pomocí masáže srdce. Je i velice praktická a má obchodní talent, který využije během probíhajících výměnných obchodů. Jejich syn odchází se svojí přítelkyní (později manželkou) nejdříve do Anglie, ze které se poté dostává do USA. I přes velké dálky, které rodinu dělí, mají pocit pospolitosti i bez nefungující komunikace. Jako by mohli spolu navázat kontakt intuitivně, buď v myslí, nebo za pomoci snů. Zajímavé je pozorovat (a porovnávat) vztah dvou ústředních párů a jak je celá krize poznamenána. Vztah rodičů (Petr a Hanka) se pod tíhou věcí rozpadne. Odejdou od sebe a snaží se každý žít jinak. Na rozdíl od nich vztah jejich syna a přítelkyně Caroline v těžkých situacích rozkvetne a přemění se v šťastné manželství.

Celá rodina pokračuje i v jakémsi předávání jmen, které začínají na P. (Petr, Pavel a Petra). Pavel v tradici u svých dětí pokračuje také, i když pouze u mužského potomka, kterého pojmenuje Peter po svém otci.

---

⁶⁹ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 51. ISBN 80-7169-896-2.

Na počátku díla můžeme sledovat z různých pohledů začínající agresí lidí. Ti se snaží co nejrychleji dostat co nejvíce věcí. Raději pomohou sobě než, aby se zabývali jinými. Je zde i vidět určitá nesnášenlivost k romským občanům, kterou si sami snaží vysvětlit své chování. Usilují o opodstatnění krádeže, a tím si zlepšit mínění o nich samotných. V pozdější době začnou vznikat mocenské ostrůvky okolo silných osobností, a tak veškerou vinu mohou svalit na ostatní.

„A lepší, když to vezmu já, než aby to rozkradli jenom ty cikáni, když sebou hodíte, tak tam ještě něco najdete.“⁷⁰

Zobrazen je zde hlavně motiv cesty. Pavel musí pokračovat dál, aby zjistil, co je jeho cíl a poslání v životě. Nejdříve se dostává do Anglie, kde má politickou funkci. Z ní poté cestuje do USA. Zde se dostane do skupiny „We Nine“, kteří se mezi sebou dokáží telepaticky dorozumívat. Všichni mají vysoké IQ a předpokládá se u nich lepší úspěšnost a výsledky. V kontrastu s nimi jsou Němci, kteří se zbavují dívek s Downovým syndromem, dokud nepoznají jejich hodnotu, potom je chtějí pro vlastní zisk.

V USA je v té době u moci prezident Bill Clinton a první dáma je Hillary Clintonová. Je zde popsáno i jejich setkání s Petrem a jeho rodinou. „Bill měl krátký srdečný projev, ve kterém ocenil jejich statečnost a odvahu. Poté pozval přítomné k večeři, kterou připravila polní kuchyně.[...] Pavlovi se zdálo, jako by prezident okřál. Tato situace mu nějakým způsobem vyhovovala. Zato Hillary měla kolem úst trpké vrásky.“⁷¹

Na konci Petr (i po jeho smrti) předává Pavlovi vzkaz. Svěří mu znalost, že jsme po celý život sledováni a právě cestovatelé nám dali život, když nás před 2 miliardami let navštívili. To bylo to, co zapříčilo začátek světa. Popisuje, že celkové cestování pro ně může být i pořádně nebezpečné a tak našli další metody. „Tak raději sedí někde ve své galaxii, vyberou si nějaký kanál, někdy stačí i kvalitní záznam, a cestujou v křesílku před, no, dejme tomu, televizí s virtuální realitou. Když je něco nebaví, tak si můžou přepnout program nebo dát kompresi času.“⁷²

---

⁷⁰KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 61. ISBN 80-7169-896-2.

⁷¹ *Tamtéž*, s. 122

⁷² *Tamtéž*, s. 207, 208

Autor nejspíš odkazuje na chování lidstva. Ti povětšinou sedí u televize a nic nedělají jen přepínají mezi programy. Raději neriskují, protože je to bezpečnější a pohodlnější.

3.2 Ondřej Neff

Ondřej Neff se narodil v roce 1945 v Praze a jeho otec je spisovatel Vladimír Neff. Vystudoval fakultu sociálních věd a publicistiky UK, pracoval v nakladatelství Albatros a později nastoupil na dráhu redaktorskou. Pracoval v *Mladé frontě* (1979-1985), ve *Kmeni* (1987-1989) a byl i šéfredaktorem sci-fi měsíčníku *Ikarie*. Současně byl také šéfredaktorem nakladatelství *DNES*. K tvorbě science fiction se poprvé dostal roku 1978 knihou *Podivuhodný svět Julese Verna* a stojí za prvním internetovým deníkem *Neviditelný pes*.⁷³

První sbírka *Vejce naruby* (1985) byla vyhlášena jako nejlepší českou SF roku. Neff napsal i pět publikací *Klon* (1995-1999), které obsahují eseje, úvahy a ukázky jeho děl. Vytvořil skoro patnáct románů, jejíž příklady jsou například trilogie *Milénium* (1991-1995). Dalším románem je *Repertoár* (1997) o zakázaných technologiích a povoláních budoucnosti. Postkatastrofické dílo *Tma* (1998) vychází z první verze *Potíže s elektřinou*, která vyšla v *Klonu '96* jako pohádka pro děti. Poprvé byla vydána v roce 1998 a přepracovaná do nového románu *Tma 2.0* byla v roce 2003. Tato kniha inspirovala i Jana Kovanice k napsání vlastního díla *Blackout* (1999), které vychází ze stejného světa.⁷⁴ Vytvoření díla ho napadlo při výpadku elektřiny na Smíchově a on si pomyslel, co by nastalo, kdyby přestala fungovat všude.⁷⁵

Potíže s elektřinou vypráví příběh muže, který je hledač Elekra a před jejím zhasnutím byl praporčík u automobilní roty v Čáslavi. Elektřina přestala fungovat 20. dubna 1996. Je zde stejný motiv, který se objeví i ve *Tmě* a to snaha na znovuzrození české monarchie. V díle se stává v roce 2001 králem Jakub I. Později zjišťují, že elektřinu zhasl bratr Čuchraj, který jí má za úkol hlídat ve formě sošky. Tento čin provedl jako pomstu svým ostatním bratrům (Fufraj, Husraj a Mupraj), protože mu zakázali jíst lidi. Tudiž nastává pohroma ve formě výpadku elektřiny. Na konci se

⁷³ LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy: nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton, 2006, s. 189. ISBN 80-7254-857-3.

⁷⁴ NEFF, Ondřej. *Ondřej Neff: královská zábava: rozhovor*. Praha: Akropolis, 2010, s. 11. Osobnost. ISBN 978-80-87310-08-3.

⁷⁵ NEFF, Ondřej. *Klon '96: [okno do 3. miléna]*. Praha: Altar, 1996, s. 110. ISBN 80-85979-07-X.

dozvídáme, že muž urazil i dalšího bratra, který má na starosti gravitaci, a tak svět zažije novou pohromu.

Dílo *Tma* (1998) vyšla ve dvou verzích, které se od sebe velice liší. Začátek mají stejný a objevují se v nich shodné hlavní postavy. Později se však v ději rozcházejí. Zmatení čtenářů nad číslováním děl, a jestli je to pokračování vnímá takto: „V tomto duchu je tedy zatím poslední vydání *Tmy*. Nazval jsem ho *Tma 2.0*, vyšlo v závěru roku 2003. Ten nápad s tím 2.0 byl nešťastný - lidi jsou z toho zmatení, myslí, že je to nějaký druhý díl a že nečetli první atd. Letos na jaře by mělo vyjít čtvrté vydání *Tmy* a bude se jmenovat *Tma* a text bude z té *Tmy 2.0*.“⁷⁶

Ve *Tmě* (1998) i *Tmě 2.0* (2003) se střídají pohledy postav a tím se mění i styl vyprávění. Například v částech příběhu Katky, která trpí Downovým syndromem, autor používá spíše jednoduché věty a jednotlivá slova jsou spojená často v jedno.

V pokračování se objevují i postavy, které nebyly zmíněné nebo byly v pozadí. *Tma 2.0* (2003) je více pesimistická, protože je ovlivněna „autorovou ztrátou důvěry v roli společensko-politických elit.“⁷⁷

Autor sám popisuje změnu poloviny příběhu takto: „V textu z roku 2000 jsem se zmiňoval o dvou nesporných chybách původní druhé půlky. Předčasná smrt Rybáře, to byla chyba, za kterou by mi otec urval uši. A s jinoplanetníkama? Já prostě nevěděl, proč ta elektrika přestala fungovat. Tak jsem tam nacpal jinoplanetníky jako "boha ze stroje". Fuj!“⁷⁸

Největší změnou děl je označení viníka celé katastrofy. Ve *Tmě* je to mimozemská civilizace, která musela odpojit lidstvo od elektrické energie, kvůli stavění vesmírné kladky. Ve *Tmě 2.0* je to vysvětleno postavou Honzy jinak: „Elektřina zase funguje, Markéto,“ říkal jí Honza. „Výpadek byl následkem fyzikálního jevu, ke kterému dochází, no, ne moc často. Tak v průměru jednou za sto tisíc let. Když se to stalo naposled, určitě by taky nefungovala elektřina v technickém slova smyslu. Jenže

---

⁷⁶ http://www.neff.cz/knizky/02_tma.html

⁷⁷ *Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy*. V Praze: Plus, 2014, s. 13. ISBN 978-80-259-0349-0.

⁷⁸ http://www.neff.cz/knizky/02_tma.html

tenkrát na světě nebyl nikdo, kdo by to poznal. Postihlo to teprve nás.⁷⁹ Vyměnilo se tudíž neznámo za něco technického, co by mělo větší pravděpodobnost nastání.

Touto změnou zmizelo i posláním dívek s Downovým syndromem a nepotřebovaly se jejich kresby ke komunikaci s cizí civilizací. Místo toho si hlavní postava holčičky Katky, kreslila postavy lidí i zvířat, které poté bodala s vidinou jejího otce, který ji od mala zneužíval.

Její postava prošla největší změnou. Z dívky, která dokázala pomoc světu a na konci se stala matkou budoucí nové rasy, se stal doslova démon. S postupem času si začala užívat mučení lidí a zvířat jak sama popisuje: „Katka si hrála. Měla to ráda. V otevřených tělíčkách bylo teplo a červená, která stříkala v proudech ven, byla hebká, hladivá. Strýček jí vždycky říkal: Jensihrajkatuškopobavsezasloužíšsito!“⁸⁰

Změna nastala i komu věří. V původní verzi byla několik let s Honzou Krylem, kterého brala jako svého zachránce. K ostatním byla velice nedůvěřivá a i když se vrátila Honzova přítelkyně Markéta, na kterou žárlila pořád mu byla nakloněná. V nové verzi jí vadí, že jí Honza vyčítá její „záliby“ a naopak se skamaradí s Rybářem, který jí v nové činnosti podporuje.

Po návratu Markéty začíná i Honzu vidět jako člověka, kterého nenávidí, jak sama říká: „S jeho tělíčkem si pohraje taky. Už to přece nebyl hodný Hodný, ale zlý Hodný. Prostě ode dneška je Zlý, usoudila a strčila si palec do pusy.“⁸¹ Znovu ho vidí jen jako hodného poté, co si myslí, že je Markéta mrtvá. V obou verzích nakonec Katka porazí svého otce a zabije ho. V nové verzi, ale nakonec usedá na trůn jako královna.

Nově se zde objevují i množství postav, které nahrazují někoho jiného. Například politolog Jiří Pehe je nahrazen Jiřím Lindem, předsedou sboru poradců prezidenta Václava Havla. A právě on se setkává s Kapitánem. Naleznou se i další nové postavy jako Milouš Jakeš nebo Vasil Bil'ak. „Skutečný vládce Československa od začátku sedmdesátých do konce osmdesátých let, vlastizrádce, bezprostřední agent

---

⁷⁹ NEFF, Ondřej. *Tma 2.0*. Chomutov: Milenium, 2003, s. 304. ISBN 80-86201-32-5.

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 292

⁸¹ *Tamtéž*, s. 307

Moskvy, architekt toho, čemu se říkalo normalizace, loutkovodič nejdříve Gustáva Husáka, svého krajana a poté Milouše Jakeše.“⁸²

Smrt Rybáře, která proběhla v původním vydání rychle a lehce, je v nové verzi prodloužená. Dokáže utéct a na chvíli se zachránit, aby umřel až na konci. Jak Ondřej Neff sám říká: „Největší chyba druhé části spočívá bohužel přímo v konstrukci příběhu. Moc brzy jsem zabil Rybáře. A tedy chlapa, který udělal Markétě jizvu na obličeji. Rybář docela dobře nastoupil, ale já si pak s ním nevěděl rady. Oddělal jsem ho.“⁸³

Původní i nová verze končí stejně s Honzou a Markétou. *Tma* (1998) končí poměrně optimističtěji „Vidíš ji?“ šeptal Honza. „Oni na nás nezapomněli. Vrátili nám elektřinu. A možná, že se s nimi uvidíme. My... možná. Náš maličký určitě!“⁸⁴

Konec ve *Tmě 2.0* pro ně není přesně známý: „Honzá s Markétou pomalu kráčeli celou noc. Mlčeli, zatímco jim za zády zněla hudba a radostné volání, mlčky kráčeli, když jim hudba utichala za zády a vystřídal ji vytí psů a skřehotání nočních ptáků, kráčeli dál kolem trosek periférie města, pořád rovně po silnici lemující levý břeh Vltavy. Zastavili se, až když spatřili první ranní červánky. Ani pak nepromluvili. Jen si sedli, vzali se za ruce a čekali, až vyjde slunce.“⁸⁵

3.3 František Niedl

František Niedl se narodil v roce 1949 v Českých Budějovicích. Vystudoval střední školu elektrotechnickou a vystřídal několik povolání. Mezi ně patří například takové profese jako elektromontér nebo i majitel cestovní kanceláře. Po vydání jeho prvního románu došlo mezi jeho dalším dílem ke třináctileté pauze. Procestoval skoro celou Evropu (jako majitel cestovní kanceláře) a své zážitky využil ve vyprávění jeho příběhů. Je zakladatelem Jihočeského klubu Obce spisovatelů a byl i jeho předsedou. Mezi jeho díla patří psychologický román *Skleněný vrch* (1989), román z druhé světové války *Vzpomínky jednoho lumpa* (2002), postkatastrofické dílo *Slunce na útěku* (2004) nebo detektivka *Pohled šelmy* (2010). Spolupodílel se na i dílech jako povídky

---

⁸² NEFF, Ondřej. *Tma 2.0*. Chomutov: Milenium, 2003, s. 175. ISBN 80-86201-32-5.

⁸³ NEFF, Ondřej. *Ondřej Neff: královská zábava: rozhovor*. Praha: Akropolis, 2010, s. 159. Osobnost. ISBN 978-80-87310-08-3.

⁸⁴ NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 255. ISBN 80-86201-04-X.

⁸⁵ NEFF, Ondřej. *Tma 2.0*. Chomutov: Milenium, 2003, s. 336. ISBN 80-86201-32-5.

jihočeských autorů *Měsíc ve dne* (2002) nebo povídky česko-rakouských autorů *Střídavě jasno* (2003).⁸⁶

Podle něho samotného není možné vyjmenovat, kdo ovlivnil jeho tvorbu, ale z dětských let na něho zanechali dojem Jules Verne, Karel Poláček nebo Jack London.⁸⁷ František Niedl je charakterizován jako autor temných historických a detektivních thrillerů. *Slunce na útěku* (2004) je zatím jeho jediným výletem do žánru sci-fi.⁸⁸

Příběh *Slunce na útěku* (2004) se odehrává v USA a je vyprávěn třetím pohledem. „Na webu pitaval.cz Niedl uvádí, že knihu měl připravenou v tehdejší Jihočeském nakladatelství už v roce 1989, ale v revolučním kvasu se nedočkala vydání. Světlo světa spatřila až v roce 2004 v jihočeském nakladatelství *Růže*.“⁸⁹

Mezi hlavní postavy patří Mike Shane a Bessy Finley. Dílo popisuje situaci po katastrofě, která nastala nejspíše nukleárním zaviněním. Nevíme přesně, v jakém roce se nacházíme, ale můžeme předpokládat, že je to v blízké budoucnosti. Pořádají se zde přednášky na nukleární ohrožení a konference o etice klonování. I vybavení, které mají k dispozici, jsou více vyspělé než v naší době.

Dvě hlavní postavy jsou zachráněny díky podzemní kryptě, ve které se zrovna nacházely. Ze začátku udělají množství chyb. Díky své horlivosti se dostat, co nejdříve do společnosti dalších lidí, nechávají za sebou důležité věci, které jim mohou pomoci s přežitím.

Autor se zabývá mnohými filozofickými otázkami. Ukazuje skutečnou tvář lidí v zoufalých časech, a co se nám může stát, když jsme nuceni přežít v novém neznámém prostředí. Objevuje se zde (jako ve většině postkatastrofické literatury) snaha o nějakou organizaci věcí, pokus o znovuzvolení vůdce a vytvoření nových produktů. Konec nás nechává v pochybách, co se vlastně stalo. Dostáváme se znovu na začátek, kde Mike pronáší, že ví, co se stane. Jako by se dostal do jiné dimenze, kde katastrofa ještě nenastala. I přes tuto informaci není ochoten, to však nikomu oznámit. „A co, Bessy? Mám si dát inzerát, že za několik hodin bude konec světa? Nebo mám zavolat

---

⁸⁶ ČERVENÝ, Tomáš. *Jihočeští spisovatelé aneb někteří z mnoha .... 1*. Prachatice: Městská knihovna Prachatice, 2011, s. 116. ISBN nemá.

⁸⁷ *Tamtéž*, s. 117

⁸⁸ *XB-1: měsíčník sci-fi, fantasy a hororu*. Praha: Konektor XB1, 2016. 2016(4), s. 75. ISSN 1804-6606.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 75

prezidentovi? Že jsem měl takový sen...taky bych mohl běžet do nejbližšího města a řvát na lidi, aby zalezli do sklepů, pokud nějaké mají, že se blíží konec světa.“⁹⁰

V díle se nachází i silný motiv cesty, kdy se ústřední dvojice vydává na výpravu za dalším životem, protože samotní a uzavření se cítí špatně. A tak se snaží najít další lidi nebo společnost, do které by se mohli vrátit. Dílo řeší i otázku rozdílu bohatých a chudých lidí. Kdo všechno se může spasit a kdo umře jenom kvůli tomu, že nemá dostatečné peníze na moderní vybavení. Důležitý je i moment vraždy, kdy se musí rozhodnout, jestli zabijí umírajícího člověka, přestože to chce.

„Co vám můžeme nabídnout?“ „Nic hmotného, ani nepožaduji, abyste mě vláčeli s sebou. Chci jenom, aby mě některý z vás neumřeli dříve, zastřelil.“ Chvilke praskala tichem a každá z jejích střepin jako by se dělila na další ostré úlomky, které se zabodávaly do mozku. „Ne, to neudělám“ vyhrkl Mike.“⁹¹

Co působí velice aktuálně je i otázka náboženství, která se v díle probírá. Vše začíná tím, že se muslimská část lidí od nich odtrhne, protože nechtějí žít pod jednou „střechou“. Následně vyšlou delegaci, kde druhé polovině dají ultimátum, aby se dali na jejich víru nebo odešli. „Ten chaos, který nastal, má hlubší příčiny. Je jich mnoho, ale daly by se shrnout pod dvě slova: a to je ztráta víry.“ „A co dál?“ řekl najednou ostře Hart. „Přišli jste nám kázat? My máme svého Boha a nezapomínáme na něj.“⁹²

Poté, co nesplní požadavky, muslimská část odchází, a zbylá skupina je později odvedena, aby šla stavět runway na základně.

---

⁹⁰ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 138. ISBN 80-903485-3-X.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 43

⁹² *Tamtéž*, s. 118, 119

4. Psychologie postav během katastrofické události

V dnešní době, kdy jsme svědky všemožných změn, je důležité si uvědomit, co bychom dělali během katastrofy, která nás může postihnout. Můžeme si tyto věci připravovat a říkat si, jak bychom se nejspíše zachovali, ale nic nás doopravdy nemůže nachystat na skutečnost. Jak se postavy v knihách *Blackout*, *Slunce na útěku* a *Tma* dozvídají, je důležité ovládat určité postupy k přežití nebo mít připravené zásoby na delší dobu. Všechny knihy spadají do krizové a katastrofické události hromadné povahy, která byla záměrně způsobená.⁹³

Lidstvo by si mohlo myslet, že žádné nebezpečí neexistuje nebo se na takovou příhodu není možno připravit. Zdá se, že ani nemáme moc nad vlastní reakcí, a tak nemůžeme předpokládat, co za dané situace uděláme: „Při neštěstí bývá obvyklé, že člověk ztrácí kontrolu nejen nad situací, ale i nad svou vlastní reakcí na tuto situaci.“⁹⁴ Jak se může jevit i samotné postavy si myslí, že nemají možnost jak vlastně reagovat: „Možná bych se zachoval stejně jako vy. Člověk nikdy nemůže říct, co by udělal, kdyby...protože není žádné kdyby. Vždycky můžete říct, jenom to, co jste udělal, nebo neudělal v situaci, která už byla. Protože to záleží na situaci, okolnostech a vašem okamžitém rozpoložení.“⁹⁵ Dokud v tomto stavu nebudeme, můžeme si pouze představovat, co bychom sami udělali.

4.1 První minuty...

První minuty po katastrofě jsou nesmírně důležité, protože nám mohou hodně vypovědět o postavě samotné. V knize *Co dělat...* jsou napsána základní pravidla, kterými by se člověk měl během krizové situace řídit. Mezi nejdůležitější rady patří uznávání oficiálních zdrojů informací a snaha je od nich získat.⁹⁶

---

⁹³ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 19. ISBN 978-80-200-1816-8.

⁹⁴ *Tamtéž*, s. 31

⁹⁵ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 93. ISBN 80-903485-3-X.

⁹⁶ *Co dělat-- , aneb, Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí*. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2008, s. 15. ISBN 978-80-904066-1-2.

K zabránění počátku traumatu a jeho dlouhodobých následků jde v těžké a nepředvídatelné situaci pomoci informacemi. Ty nám nejen pomáhají s průběhem události, kterou prožíváme, ale také zajišťují větší pocit jistoty.⁹⁷

Nashromáždění co nejvíce informací je pro postavy základní cíl. Usilují o to, aby se někomu dovolaly a zjistily od nich zprávy nebo zachytily něco v televizi. Ve *Slunci na útěku* jsou dvě ústřední postavy uzavřené v úkrytu bez předešlého varování o nastání katastrofy. Zde se pokoušejí o zprovoznění telefonu, který zůstává nefunkční. V televizi se jim nedaří najít žádné kanály až na jeden, který jim ukáže pouze začátek otřesu a zasypané lidi troskami a poté se vypne.

Ve *Tmě*, kde nastává blackout, si postavy nedokáží představit, co se stalo a myslí si, že nastal jen krátký výpadek proudu, který po chvilce naběhne zpátky. Svoji chybu si uvědomí až po nefunkčnosti telefonů a automobilů. Přesto v nich zůstává naděje brzké opravy a navrácení se do běžného života.

Stejná situace nastává i v *Blackoutu*. Všechno souvisí se skutečností, že se lidstvo rychle adaptuje na nové technologie. Ať se již jedná o telefony, proudová letadla nebo e-maily. Nedokáží se bez nich obejít, kvůli usnadnění komunikace a zlehčení života.⁹⁸ Bez jakékoliv možnosti spojení je potřeba vymyslet novou formu. Zatímco ve *Slunci na útěku* není této věci dána myšlenka ve *Tmě* a *Blackoutu* fungují messengerové na kolech a holubí služba.

Ze začátku mohou mít postavy i zkreslené vnímání vlastního ohrožení a nemusí si nutně uvědomovat, v jak velkém nebezpečí se nacházejí. Mohou situaci zesměšňovat nebo zlehčovat a odmítnou i závažná bezpečnostní opatření.⁹⁹ Příklad je k postřehnutí ve *Slunci na útěku*, kdy se snaží dostat ven i přes varování nebezpečí mimo úkryt. Neřídí se pokyny počítače, který řídí celý prostor a nechávají za sebou životně důležité věci, aby dokázaly ujít delší cestu.

Dalším příkladem v této knize může být i situace, která nám vykresluje, jak jsme si zvykli na pohodlí, ve kterém žijeme, a tudíž nevidíme, kdy jsme opravdu v nebezpečí.

---

⁹⁷ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 60. ISBN 978-80-200-1816-8.

⁹⁸ CASTI, J. L. *Události X: možné scénáře kolapsu dnešního složitého světa*. Praha: Management Press, 2012, s. 81. ISBN 978-80-7261-205-5.

⁹⁹ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 45. ISBN 978-80-200-1816-8.

„Krysy však na výstřel nijak zvlášť nereagovaly. Jen jedna z nich zůstala ležet na chodníku. Mike začal pálit. Polovina z houfu byla mrtvá, když se ostatní teprve vzpamatovaly a uvědomily si nebezpečí. Pak se teprve rozutekly. Že by degenerace z blahobytu? Tak jako u člověka?“¹⁰⁰

S neuvědoměním rizika může souviset i snaha o pokračování v normalnosti. Ta se nachází i v dílech *Blackout* a *Tma*. Přes závažnost situace postavy zůstávají v práci nebo do ní i jdou, protože v sobě mají pořád určitou povinnost, kterou musí splnit.

4.2 Po několika týdnech...

Vždy když se objeví nějaký problém s komplikovanou infrastrukturou (dopravní nebo se zásobováním potravin, vody a elektrické energie), na které jsme každodenně závislí, tak si připomeneme, jak jsme doopravdy zranitelní a jak lehce se vše, co jsme vybudovali, dá zničit.¹⁰¹

V prvních měsících po katastrofě je ještě snaha ze stran postav o zlepšení situace a vybudování něčeho nového. Pokud ale uplyne moc velká doba, tak upadá morálka i nadšení pro zdokonalení stavu. Ve *Slunci na útěku* je snaha o úpravu toalet, které by jim poskytly aspoň základní pohodlí. Ze začátku pomáhá na úkolu spousta lidí, ale po prvním neúspěchu jich výrazně ubylo. V *Blackoutu* vznikají i trhy (kde už samozřejmě neplatí peníze, ale výměnný obchod) a je tu snaha o udržení pořádku.

Po určité době, kdy změna nepřichází je dalším logickým krokem drancování obchodů a snaha o shromáždění co nejvíce zásob. V *Blackoutu* jsou lidé v prvních minutách docela shromáždění a v klidu odcházejí z obchodů, což se v následných hodinách zcela změní. Ve *Slunci na útěku* vidíme spíše jinou situaci, kdy lidé chodí do opuštěných obchodů, až týdny po katastrofě a hromadí potraviny, které uvnitř najdou a nejsou zcela bezzávadné.

Rozdílné jednání lidí záleží i na státech, kde se zrovna nacházejí. „Výrazný vliv na hodnocení traumatického zážitku má kulturní prostředí. V rozdílných kulturách se různě hledí na bolest, zranění, smrt, separaci či ztrátu. Určitý zážitek může mít těžce

---

¹⁰⁰ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 98, 99. ISBN 80-903485-3-X.

¹⁰¹ CASTI, J. L. *Události X: možné scénáře kolapsu dnešního složitěho světa*. Praha: Management Press, 2012, s. 81. ISBN 978-80-7261-205-5.

traumatizující dopad na člověka v jedné části světa a zároveň může být naprosto běžný pro člověka v jiné části světa.¹⁰²

Jiné myšlení a jednání bude v USA, v Německu i v Česku. Také se budou lišit v uchování státních organizačních složek, které by měly postavy poslechnout. Zatímco ve *Slunci na útěku* jsou zprvu zanechání jen na vlastní pomoc, a když už se někdo objeví, tak je to spíš negativní pro postavy. V *Blackoutu* je to ukázáno, že je v Německu daleko menší chaos, protože jeho obyvatelstvo je více zvyklé poslouchat. Také je tam ale mentalita zbavovat se lidí, kteří jim nejsou prospěšní jako ze začátku děti s Downovým syndromem. Ve *Tmě* vláda nařídí rozkaz shromažďování kol, a tak zastavují lidi na ulici a berou jim je i za použití násilí.

Dalším bodem, který by se v takové době měl dodržovat je: „Pomáhejte sousedům, zejména starým, nemocným a nemohoucím lidem.“¹⁰³ Ten se však zdá, že neplatí. Lidé se raději pomluví navzájem a vyčtou si, co dělají špatně než, aby si pomohli. Také okolo nich umírají lidé, ale více se zajímají o to, co našli a k čemu se dostali jako v *Blackoutu*: „Vy jste se zbláznil, člověče, kousek odtud umírají lidi a vy si tady klidně kradete!“¹⁰⁴ Ve *Tmě* si například pán, který se stará o záchody zvyšuje plat, jak se mu zachce, protože ví, že je to věc, kterou lidé nutně potřebují, a tak mu stejně zaplatí. Všechny postavy se ale nestarají jen o sebe a vyskytují se i lidé, kteří se starají o dobročinnou činnost v Červeném kříži.

Mohlo by to i souviset se stigmatizací obětí, kdy si postavy nechtějí připomínat svoje vlastní nebezpečí nebo zranitelnost¹⁰⁵, a tak raději jen situaci zlehčují a dělají to, co je udrží na živote.

4.3 Zvláštní znaky zátěže při neštěstí

Jednání postav bychom mohli rozdělit podle společných zvláštních znaků zátěže při neštěstí podle Hausmanna (2003). Mezi první patří lidská nevědomost v situaci, ve

---

¹⁰² VIZINOVÁ, Daniela a Marek PREISS. *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999, s. 19. ISBN 80-7178-284-X.

¹⁰³ *Co dělat-- aneb, Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí*. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2008, s. 15. ISBN 978-80-904066-1-2.

¹⁰⁴ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 61. ISBN 80-7169-896-2.

¹⁰⁵ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 44. ISBN 978-80-200-1816-8.

které doposud nebyli.¹⁰⁶ To se vztahuje na skoro všechny postavy, které se v knihách nacházejí, jak můžeme vidět z předešlých částí. Příklad tohoto může být situace ve *Tmě*, kde skupina žen pracujících v cestovní kanceláři nemá tušení, co se děje.

Když jsou varovány a oznámeny tím, co se odehrává, tak to nechtějí vědět a ani pochopit závažnost stavu. Raději se tomu vysmívají a zlehčují to. Nejspíš je to kvůli tomu, že nic takové nikdy nezažily, a tedy nemají představu, co se všechno děje. Pořád si myslí, že se někam dovolají nebo dojedou autem. Svojí chybu si uvědomí, až když uvidí první vraždu na vlastní oči.

Dalším bodem je nedostatek kontroly nad situací, kde je nemožnost zátěž ovládat nebo třídit.¹⁰⁷ To se může projevit i jednáním hrůzných činů, které nahrazují nedostatek kontroly. Jako ve *Slunci na útěku*, kdy hlavní postava Mike znásilní Bessy, ale zdá se, že je to hlavně kvůli pocitu bezmocnosti, kterou cítí. Tento čin se mu zdá jako jediná možnost, jak mít znovu moc (aspoň nad někým) a kontrolu nad stavem ve kterém je.

Setkat se můžeme i se špatnou předvídatelností, kdy člověk nemůže vědět, co ještě přijde.¹⁰⁸ V *Blackoutu* ze začátku jeden z hlavních vůdců dává zásoby Červenému kříži, protože neví, jak přesně dlouho bude neštěstí trvat. Sám nejspíš předpokládal nejkratší možnou dobu. Kdyby ovšem předem věděl skutečnost, tak by jim nic neposkytnul. A jakmile se tak stalo, tak jim již nic nedal.

Nadále může vyvolávat strach nejednoznačnost, kdy nelze mít jistotu, co situace přesně znamená.¹⁰⁹ Ve *Slunci na útěku* v prvních dnech po uzavření v úkrytu nevědí, co přesně mají dělat a vede je touha dostat se k dalším lidem, aby se družili a získali další informace. Jejich dychtivost je tak velká, že zahodí varování mozku, který řídí bunkr a vydají se na cestu ve speciálních oblecích. Oba se tedy rozhodli pro neznámou.

4.4 Agrese

„Během neštěstí a po nich se lidé mohou setkat s různými typy silných stresorů, jakými jsou ohrožení života, konfrontace se smrtí a s mrtvými, fyzické zranění a jeho

---

¹⁰⁶ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 30. ISBN 978-80-200-1816-8.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 30

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 30

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 30

konsekvence (bolest, sociální zneschopnění, pracovní omezení)¹¹⁰ Lidé mohou projít i řadou změn díky prožitkům, kterými si prošli a to může vést i ke změně jejich chování.

111

Důležitou emocí, kterou během katastrofy lidé prožívají je i agrese. Tu bychom mohli interpretovat podle Moyerovo členění agrese z biologického a evolučního hlediska z roku 1968. Moyer zkoumal zejména chování zvířat, ale jeho poznatky jsou velmi dobře aplikovatelné na člověka i na postavy v těchto knihách. Rozeznává následujících sedm typů agrese.¹¹²

První typ agrese je predátorská (lovecká agrese) hlavně za účelem obživy.¹¹³ Ta je dobře viděna v *Blackoutu*, kde je ukázáno, jak se člověk může změnit, jakmile mu jde o obživu. „Franta byl od pohledu sebejistý pořizek s vyzývavým plnovousem, ale většinou dělal jen to, co se po něm chtělo. Sám nikdy neprovedl nic špatného, na to se moc bál. Bál se policistů, bál se šéfa, bál se ženy. Jen v davu se nebál. Na fotbale, ani teď. Udeřil tyčí do výlohy a bylo to. Stal se z něj král ulice.“¹¹⁴ Je zde zobrazena typická psychologie davu.

Dalším typem agrese je mezi samci, tedy soutěživost mezi samci stejného druhu o přístup ke zdrojům (dominance, status ve skupině, samice...)¹¹⁵ Ta je ukázaná u gangu ve *Slunci na útěku*, který přepadává okolní skupiny, krade od nich zásoby a znásilňuje ženy. Dále je zobrazena ve *Tmě*, kdy jedna parta ovládá okolí a kontroluje i veřejné prostranství jako řeku, rybník a také určuje, kdo co může. Tuto agresi můžeme postřehnout i u jedné z hlavních postav této knihy Jindřicha Hřevnáče. Ten se stává nebezpečný v prvních okamžicích blackoutu pro všechny lidi v okolí. Připadá si jako král, kterému je vše dovoleno. Nedělá si nic z toho, že někoho zmlatí nebo okrade, a když vidí nefungující policii, tak pro něho už žádné zákony neplatí. Přestože vystupuje sebevědomě a nevypadá vystrašený z následků, které by mohly nastat, soukromě nad nimi přemýšlí. Jakmile ostatní v komunitě vidí jeho činy a hrubou sílu, tak se pro ně stává něco jako vůdce a podřizují se mu. Dokonce za ním chodí i pro rady.

---

¹¹⁰ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 30. ISBN 978-80-200-1816-8.

¹¹¹ *Tamtéž*, s. 61

¹¹² BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, s. 34. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

¹¹³ *Tamtéž*, s. 34

¹¹⁴ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 18. ISBN 80-7169-896-2.

¹¹⁵ BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, s. 34. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

Jak on sám říká: „Posralo se to a pánem teď bude ten, kdo není sráč.“¹¹⁶ Instinktivně vycítil, co se děje a využil situace. Pokřiveně o sobě přemýšlí jako o slušném člověku, kterému všichni dělají naschvál. Myšlenku o tom, že přežijí jen ty nejsilnější nemá jen Jindřich, ale i Honza Kryl a podotkne svůj postřeh: „Teď se ukáže, co v kom je, formuloval v sobě Honza svoje nové krédo. Svět teď bude jiný a budou v něm platit nové zákony.“¹¹⁷

I on by se mohl zdát jako vedoucí postava. Přišla za ním pro pomoc dokonce i jeho bývalá žena, která je velice cílevědomá. Sice má už jiného manžela, ale ten jí v této situaci nedokáže pomoc, protože má jen peníze a ty v tomto světě přestávají platit. A tak s Honzou vymění jídlo za sex. Ironická je poté scéna, kdy ona provede celou práci a přesto, když se vrátí k manželovi, tak jí dá facku a sebere potraviny.

S touto agresí by mohl být i spojen motiv vůdce. Ve *Tmě* by se mohlo zdát, že navrcholu stojí ten nejvíce agresivní. Mezi hlavní vůdce patří právě Jindřich, o kterém postavy říkají, že jsou v něm dva lidé. Na jedné straně by se mohl zdát jako vynikající strateg. Na druhé straně je to slabomyslný psychopat s pedofilními sklony, který nedokáže rozeznat, co je skutečně důležité. Například mu nedochází, že holčičky s Downovým syndromem jsou zdrojem síly a píšší zprávy, které jsou velice důležité. Pro něho jsou to jen jeho „princezničky“. Další jeho zvláštností je oblékání si kostýmu z Barrandovských teras. Tím si cítí důležitý a navíc mu to dává pocit vyššího statusu. Na rozdíl od tohoto je vůdcem ve *Slunci na útěku* člověk, který není despota, je pracovitý a chce jen to nejlepší pro skupinu.

Následuje agrese vyvolaná strachem, která je pojená s pokusem uniknout nebezpečí.¹¹⁸ Strach se může projevit jednáním, které můžeme popsat jako útek nebo útok. Kdy u jednoho jedince taková situace vyvolá strnutí spojené s nehybností a u dalšího, to naopak vypudí více energie a síly.¹¹⁹

Ve *Slunci na útěku* vidíme tyto motivy ve skupině lidí, která je soudržná a nepřipouští jen tak někoho neznámého z venku a nebojí se na ochranu použít násilí. Podobnou věc můžeme postřehnout i v *Blackoutu* nebo ve *Tmě*. V *Blackoutu* muž

---

¹¹⁶ NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 24. ISBN 80-86201-04-X.

¹¹⁷ *Tamtéž*, s. 70

¹¹⁸ BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, s. 35. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 38

zastřelí starého alkoholika, protože neví, co má v ruce. Cítil strach a musel provést volbu. Nakonec se rozhodl, že raději bude konat, aby on sám přežil.

Postavy si neopatřují zbraně z libosti v násilí, ale ze strachu, co by nastalo, kdyby je neměly a nedokázaly se bránit. Přesto si i s nimi připadají málo v bezpečí: „Svět se změnil, sakra! Ale my jsme se tvářili, že nic nevidíme. Naše civilizace je vyčpělá, slabá, zbavená všech základních prvků imunity. Ve jménu pseudohumanity jsme se už zapomněli bránit.“¹²⁰

Agrese může být i z podráždění. Ta je vzniklá z frustrace a zaměřená je na cíl „po ruce“ (náhradní objekt).¹²¹ Ta se objevuje ve *Tmě*, kdy Jindřich Hřivnáč chce zabít svou dceru, ta ale utekla. Kvůli tomu, že jí jedna sousedka rozvázala, tak místo toho zabil ji. Znovu místo jeho dcery, která uteče, zabijí jeho poskoci starší ženu, která se jí snažila chránit.

Může to být i snaha vinit jiné lidi, protože nevědí, co se děje a chtějí si to vybít. Dokážou si cokoliv odůvodnit mentalitou, že když to dělá každý, proč bych to neudělal i já jako ve v *Blackoutu* „Hele já sem ty vokna nerozbil, taky mám děti a mámu a něco jíst prostě musíme, žejo. A lepší, když to vezmu já, než aby to rozkradli jenom ty cikáni.“¹²²

Další agrese je teritoriální v souvislosti s územními nároky.¹²³ Ta se nalézá ve všech třech knihách, kde si gangy nárokují určitá území nebo se je snaží získat pomocí všech dostupných prostředků.

Je i agrese mateřská nebo otcovská, a ta je spojená s obranou potomků před hrozbami.¹²⁴ Ta není až do takové míry prozkoumaná. Jediné náznaky jsou v *Blackoutu*, kde sledujeme osudy celé jedné rodinu.

Následně je agrese instrumentální, která vede k dosažení nějakého cíle.¹²⁵ Tu pozorujeme v díle *Tma*, kdy se jedna z postav snaží získat informace od otce dívky,

---

¹²⁰ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 91. ISBN 80-903485-3-X.

¹²¹ BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, s. 35. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

¹²² KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 61. ISBN 80-7169-896-2.

¹²³ BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, s. 35. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 35

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 35

kterou chce najít. Mučí ho tak dlouho, než mu řekne její přesnou polohu a potom ho nemilosrdně zabije.

4.5 Další motivy

V dílech se objevuje i motiv sebevraždy, která nastává v situaci, kdy postavy už dále nedokážou žít. Ve *Slunci na útěku* se objevuje hromadná sebevražda celého jednoho městečka. Ze strachu, co by mohlo nastat, se raději nechali zabít. Ze stejného důvodu i ve *Tmě* spáchá matka jedné z postav sebevraždu a její otec to chce udělat také, ale je zastaven.

Často lidi potřebují jen někoho, kdo by je vyslechl a částečně se o ně postaral, jak se píše zde: „Myšlenky bývají silně ovlivněny emocemi, a ačkoli se týkají události, postižený často není schopen situaci v této fázi plně uchopit, tím méně zpracovat. Emoční labilita vyvolává u mnoha lidí zvýšenou potřebu informací, zprostředkovaných především v přímém kontaktu, v rozhovoru – cílem může být i pouze „se vypovídat“, a tím odbourat napětí. Poskytnutí informací a ujištění může také pomoci odbourat strach a neutralizovat další nepříjemné emoce.“¹²⁶

Když ve *Slunci na útěku* potkají dvě hlavní postavy prvního přeživšího, tak je prosí, aby ho zastřelili, protože trpí strašnými bolestmi z radiace. Zároveň se ale muž potřebuje i vyzpovídat ze svých zkušeností a z jeho příběhu. Chce, aby ho někdo slyšel a on potom mohl v klidu umřít. Také se později v této knize objevují večerní srazy lidí, kteří sedí v kruhu a povídají si o svých zážitcích o tom, co se jim přihodilo a kde všude byli.

„Psychická zranitelnost člověka je však závislá také na osobnostních a sociálních faktorech. Každý lidský zážitek je relativní. I extrémní trauma hodnotí lidé různě, pro každého může mít jiný význam a dopad.“¹²⁷ Jiné bude chování i pohled na svět očima dítěte a dospělého. Také zaleží jestli dotyčný má nějaký problém jak psychický, tak fyzický.

---

¹²⁶ KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, s. 33. ISBN 978-80-200-1816-8.

¹²⁷ VIZINOVÁ, Daniela a Marek PREISS. *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999, s. 19. ISBN 80-7178-284-X.

Situace, kdy někdo potřebuje druhého, aby se o něho postaral a porozuměl mu, se nachází i ve *Tmě*, a to přímo ve vztahu Honzy a Katky (dívka s Downovým syndromem). Děvče je od mala zneužíváno a týráno svým vlastním otcem a její matka ohledně toho nic nedělá. Časem se u ní vyvinul dobrý instinkt, kdy dokáže odhadnout nebezpečí, které jí hrozí. Honza se o ni snaží postarat a ona cítí, že mu může důvěřovat, a tak po dlouhé době poprvé promluví a řekne mu své jméno.

Postavy chtějí nebo potřebují i motiv normalnosti, který je hlavně zobrazen v *Blackoutu*, kde se na venkově dále konají taneční zábavy. V Anglii je například potřeba uchovat si tradici konstituční monarchie a tak vidíme korunování Charlese III. Lidé i ze zásob vytáhli starší foťáky a kamery, aby si mohli uchovat vzpomínku na tuto událost. Hrají se i němé filmy v kině. V USA si snaží udržet svoje svátky. Postavy připlouvají zrovna na den 4. července, kdy se slaví Den nezávislosti a vidí i v této době ohňostroj a oslavu. Ve *Slunci na útěku* se snaží o udržení si nějaké moci a tak zavedou demokraticky volený výbor.

Lidé také mají strach, že nevědí, koho mají vinit za události, které nastaly. Snaží se se najít odpovědi na otázky, i když v *Blackoutu* a *Tmě* bylo lidstvo předem od mimozemské civilizace varováno (např. pomocí kruhů v obilí). Na konci se diví, proč jim vše nebylo hned od začátku vysvětleno, načež dostávají odpověď: „Vám se nedá nic vysvětlit,“ usmívala se vlídně Katka. „Už ve vaší knize knih, jak nazýváte bibli, se popisuje vznik lidského rodu. Nejezte jablko, nabádal vašeho praotce a vaši pramáti Stvořitel. A první co učinili, bylo, že jablko snědli.“¹²⁸

---

¹²⁸ NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 247. ISBN 80-86201-04-X.

5. Od Františka Niedla k Ondřeji Neffovi

V knihách *Blackout*, *Slunce na útěku* a *Tma* je mnoho podobností i rozdílností. Proto se na ně pokusíme nahlédnout ze čtyř úhlů. Jsou to postavy, zázemí, katastrofa a konec. Zvlášť se budeme věnovat analogii mezi díly *Blackout* a *Tma* a jestli se navzájem ovlivnila nebo ze sebe vychází.

5.1 Postavy

Ve všech třech knihách se objevují postavy, které se musejí smířit se skutečností, že vše co znaly, končí a nastává nový věk, který spouští věci změny. V předešlé kapitole jsme se zabývali přímo chováním postav během katastrofické události. Zde je zobrazení určitých podobných typů, které se v dílech objevují nebo naopak, které stojí protikladně.

Nejprve rozebereme ústřední milostné dvojice. Ve *Tmě* tvoří hlavní dvojici Markéta a Honza Kryl. Oba jsou velice samostatní a po rozvodu se Honza nechce na nikoho příliš vázat, a jak sám prohlašuje: „Už nikdy se nenechám buzerovat, zapřísahal se.“¹²⁹ Jejich vztah je postaven na tom, že s někým chtějí být, ale doopravdy se nepotřebují. Cítí k sobě city, ale jsou každý natolik samostatný, že nejsou na sobě závislí, a to jim vyhovuje. Přesto se Honza vydává na její záchranu a dostává informace o jejím pobytu od skoro mrtvého otce. Jejich společné znovushledání dopadá takto: „Honza ji znovu objal. „Už ti nikdo nikdy neublíží. Už jsme spolu.“¹³⁰

Tento vztah může připomínat v některých ohledech ten, ze *Slunce na útěku* mezi Mikem a Bessy. Bessy je velice samostatná a silná postava, která se dokáže rozhodovat sama za sebe a není na Mikeovi závislá. Mike je na rozdíl od Honzy méně samostatný a v některých ohledech naivní. Je z něho i cítit lehká nadřazenost z toho, že vyrůstal v bohaté rodině.

Do protikladu postavíme vztah z *Blackoutu* a to Pavla a Caroline, kteří představují typickou lásku na celý život s happy endem. Mezi prvními činy, které Pavel udělá v *Blackoutu* poté, co ví, že je jeho rodina v pořádku, je navštívení Caroline a ujištění se o její bezpečnosti. Podobnou věc udělá Honza Kryl, který jede za

---

¹²⁹ NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 13. ISBN 80-86201-04-X.

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 209

Markétou, do její práce, aby se ujistil, že je v pořádku. Zde ale podobnost končí. Pavel Caroline neopustí a spolu s ní se vydává, za její rodinou do zahraničí a nakonec končí i v USA. S Caroline jsou na cestě oddáni a mají spolu děti. Honza ve *Tmě* od Markéty odchází a nechává jí dále v její práci a v nebezpečí. Je to spíše z jeho uražené hrdosti a z toho, že se okamžitě nerozhodla mu věřit a jít s ním.

Pavel se s Caroline vydává do Frankfrutu, kde jsou její rodiče na shromáždění amerických diplomatů. Dokonce si o něm myslí, že je její zachránce. „Svoji americkou odhodlanost, jíž se obvykle chránila proti všem mlsným pohledům, ráda vyměnila za dívčí plachost z růžových románek. Pavel přijel opravdu jako princ na koni.“¹³¹ Jejich romance se může zdát až jako moc velká „love story“ s věcmi jako toto: „I pak se objímali a pevně, pevně drželi. Caroline and Pavel. Together. Forever.“¹³²

Mike a Bessy jsou spolu po celou dobu, ale ne kvůli tomu že by skutečně chtěli, ale je to jejich jediná šance jak se dostat dále. Ve skutečnosti k sobě nemají žádné výraznější city. Jejimi vlastními slovy: „Pohlédla na Mika. Co vlastně cítí k tomuhle člověku? Nic. Pár společných zážitků, několik studentských večírků, párkrát spolu spali. Kdyby s ním nejela na tento podivný výlet, zřejmě by byla s přáteli na pobřeží, někde poblíž Santa Moniky.“¹³³ Ze *Tmy* a ze *Slunce na útěku* je cítit větší opravdovost a reálnost. Oproti tomu v *Blackoutu* je dokonalý pár, který se miluje nadevše, a bez sebe nemůže existovat.

Důležitou roli hraje i žárlivost, kterou cítí mezi sebou. Objevuje se, jak u mužských tak ženských postav. Pramení většinou z toho, že jsou s někým dlouhou dobu osamocení a teď se o ně musí dělit. Jako například malá dívka Katka ve *Tmě*, která žárlí na Markétu hned, co jí uvidí, protože si myslí, že jí Honzu vezme: „To je hodná teta,“ ukazoval Honza na Markétu. „Moc hodná. Jako maminka.“ „Maminka... zlá...“ řeklo dítě s mrazivou nenávistí v hlase.¹³⁴

Žárlivost cítí i Mike proti Bessy. Jakmile jsou v komunitě více lidé a už nepotřebují jeden druhého, tak se Bessy snaží navázat kontakt i s jinými lidmi. Mike se

---

¹³¹ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 89. ISBN 80-7169-896-2.

¹³² *Tamtéž*, s. 96

¹³³ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 37. ISBN 80-903485-3-X.

¹³⁴ NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 225. ISBN 80-86201-04-X.

ale zdá na ní obzvláště závislý, protože je jediná koho on zná a tak žárlí na každého muže v jejím okolí i přes jeho nepatřičné chování k ní.

Další důležitou postavou těchto děl je určitý zloduch nebo postava, která koná hanebné činy. Přestože z těchto postav ani jeden nemůže přímo za katastrofu, která nastala, důležité je, jak se chovaly po ní. Ve *Tmě* za tuto postavu můžeme označit Jindřicha Hřivnáče. Je to sadistický pedofil, který mlátí a zabíjí lidi pro jeho vlastní radost. V *Blackoutu* až tak výrazná postava není, pokud nepočítáme Barona, kterému velikost jeho moci stoupla do hlavy. Ve *Slunci na útěku* není přímo žádný zloduch, kterého bychom mohli vinit. Postavy jsou více šedé a každou můžeme nenávidět nebo vinit pro něco jiného. Každý má různou motivaci a dělá věci pro svůj vlastní zisk.

Důležitým je i výběr lidí, kteří mají „zachránit svět“. Ve *Tmě* jsou to holčičky s Downovým syndromem, které komunikují s mimozemskou civilizací a předávají od nich zprávy. O ně nejvíce stojí Německo. V *Blackoutu* si vybrali opačný extrém, kde hledají lidi, kteří mají nadměrnou inteligenci přes 180 IQ jako je postava Pavla a chtějí je dostat do USA. Jejich snaha je použít telepatie pro vládní účely. Dokonce vytvořili i skupinu „We Nine“, ve které dokáží mezi sebou vše sledovat. Je zde i telepatie mezi celou rodinou Pavla, kdy se jeho rodičům nebo sestře zobrazují určité výjevy z jeho života. Později Pavel díky své moci matku zachrání od určité smrti.

V dílech se objevují i velice inteligentní jedinci, kteří mají za úkol nás posunout v ději trochu dále a poskytnout nám důležité informace. Ve *Tmě* je to Honzův spolupracovník Herwig, který se objevuje i v *Blackoutu*. Ve *Slunci na útěku* je to profesor William Stanford, který jim přináší podstatné zprávy a snaží se vyvinout lék na ozáření.

Významné je i zobrazení vojáků a vojenské síly a jak se na ní nahlíží v dílech. Nejsou vždy znázorněni v pozitivním slova smyslu. Ve *Tmě* i v *Blackoutu* je obdobná scéna, kdy mladá žena nastupuje do vlaku s vojáky, ale jsou zde dva odlišné konce. Ve *Tmě* je hlavní postava Markéty jimi znásilněná cestou na místo, na které se potřebuje dostat. V *Blackoutu* jsou spíše vyobrazeny v kladném světle, kdy pomohou Caroline do vlaku a přesvědčí Pavla, aby se s nimi vydal na cestu. Faktorem pro rozdílnou situaci může být, že vojáci Caroline poznali a věděli o jejím statusu. Také to mohlo být kvůli tomu, že sebou měla Petra, který byl její „ochránce“.

Ve *Slunci na útěku* je první vojenská síla, se kterou jsou postavy v kontaktu, vykreslena negativně. Proti své vůli je skupina přeživších zavezena na základnu, kde se po nich požaduje odvedení práce ve formě stavění runway. Zde jsou mučeni a nuceni k tvrdé práci, která je často nad jejich možnosti. Přesto, že oni sami zachráněni nebudou moct být.

„Spoluobčané. Tato těžká doba si vyžaduje oběti od nás všech. K tomu, abychom zachránili zbytky lidstva na naší tolik trýzněné planetě, je třeba i vaší pomoci. Chceme odstartovat s letounem a přivolat pomoc. Je však třeba připravit startovací pluchu a v tom, jak doufáme, nám pomůžete i vy.“ „A bude v tom vašem letadle místo i pro nás?“ vykřikl Ben Aerton a ostatní lidé se k němu přidali. „To není možné, místa jsou už plně obsazena.“¹³⁵

V dílech je i znázorněn konflikt gangů, který zahrnuje i boj chudých a bohatých.

Ve *Tmě* je několik gangů, které vznikají hned po katastrofě. Mezi nimi jsou různé skupiny, jak v zastoupení Kapitána nebo Rybáře, který si zabere celý rybník, pro svoje vlastní účely a vybírá si, koho k němu pustí a koho ne. Ze začátku si vybírají lidi s největším množstvím peněz, které by mohli okrást. Už v předešlé kapitole jsem ukazovala na počáteční chování Jindřicha Hřivnáče. Jako první si vybere člověka s nejdražším autem, kterého přepadne a vysmívá se mu pro jeho neschopnost. Ve *Slunci na útěku* je situace obdobná, kdy si gangy berou, co chtějí a páchají ostudné činy. Přímou otázkou bohatství a nespravedlnosti je uvedena v rozporu dvou hlavních postav. Mike pochází z velice bohaté rodiny, zatímco Bessy je nejspíše ze střední vrstvy.

„Co jsem ti udělala?“ „Nic. Jenom jsi mi dala taktně najevo, že já jsem rozmazlený synáček z bohaté rodiny, která má dokonce protiatomový bunkr. Zatímco ty jsi jedna z těch ubohých, co nic takového nemají. Ale že díky tomu bunkru nevypadáš jako ti dva, to ti zřejmě nevádí, co? Proč si tedy nesundáš kombinézu, když je ti všechno tohle tak protivné?“¹³⁶

Dále můžeme najít i rozpolcenost Bessy nad tím, že se díky tomu zachránila, ale zároveň si myslí, že tato možnost by neměla být poskytnuta jen malé skupině.

---

¹³⁵ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 124. ISBN 80-903485-3-X.

¹³⁶ *Tamtéž*, s. 32

„Už nechci nic. Je to odporné, vymyká se to všem zákonům morálky. Když si vzpomenu na ty tisíce domků postavených na písku...kde jste vzali právo?“ „Mne vynech, já jsem na tom stejně jako ty. A můj táta válka nerozpoutal. Jen se staral o rodinu – podle svých možností. Uznávám, ne každý na to má, ale také je pravda, že většina lidí na politiku kašlala. Na to měli přece profesionály. Je to přece tak pohodlné. Nestarat se, nepřemýšlet.“ „To není fér,“ ozvala se Bessy.¹³⁷

Zdá se jí to nespravedlivé, že takové možnosti mají jen lidé, kteří si za to zaplatí. Později můžeme vidět, že se svých slov drží, a když je jí jediné nabídnuta možnost nasednout do letadla a zachránit, tak odmítá a zůstává s lidmi, se kterými prožila stejný osud.

Otázkou, kterou se postavy zabývají, je i náboženství. Zatímco ve *Tmě* nemá významnou roli, nejspíše protože se dílo odehrává převážně v České republice, která je z větší části ateistická. Jedna z mála je, když se Kapitán nechá korunovat na českého krále a kardinál Vlk mu dává korunu Karla IV. se lží, že pochází z přímé linie rodu Přemyslovců. Takže církev zde roli má.

V *Blackoutu* se už nachází větší zmínka a i nějaký náhled, jak si křesťané tuto situaci vysvětlují. „Vy si myslíte, že do zimy Elektrická smrt neskončí?“ ptal se mnicha Johanna, se kterým tahal za pilu. „Úmysly boží jsou nevyzpytatelné, stát se to může. Pokud se však Bůh rozhodl vyzkoušet nás odnětím tak fundamentální přírodní síly, myslím, že to nebude na krátkou dobu. Dneska uplynul termín tří dnů, v němž Kristus vstal z mrtvých. Možná, že to potrvá jen čtyřicet dní, jako déšť za potopy. Budeme doufat, že ne déle než čtyřicet let, po něž vodil Mojžíš svůj lid pouští. Ale třeba jenom přichází Armagedon.“ „V tomhle má prsty váš milosrdnej Bůh?“ vztekal se Pavel. „Neskonale milosrdný a dobrotivý Bůh, ano. Jde nepopíratelně o zásah vyšší moci, říkej si tomu, jak chceš, ale pro mě je to Bůh.“¹³⁸ V této chvíli ještě netuší, že za vším stojí mimozemská civilizace. Další narážkou je několikrát zmíněný židovský původ ústřední rodiny v díle.

Ve *Slunci na útěku* se náboženství řeší daleko více a hlavně nastává konflikt dvou skupin. První problémy nastanou, když při předcházejícím bydlení ve vozech se domluví, že nejrozumnějším řešením je přemístění pod jednu „střechu“.

¹³⁷ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 34. ISBN 80-903485-3-X.

¹³⁸ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 93. ISBN 80-7169-896-2.

„Jo ty to vlastně ještě nevíš,“ ujal se Hart dalšího vysvětlování „Muslimové odmítli vytvořit s námi společné ležení a zůstali se svými vozy na parkovišti.“ „Proč?“ „Prej to odporuje jejich náboženskému přesvědčení.“ „A to je všechno?“ „Pro ně je to asi důvod, nebo záminka. Jsou tu prostě teď dvě komunity. Zatím nikdo neví, co udělá ta druhá.“¹³⁹

To byl jen začátek nedohody, která se postupně stupňuje a vyvíjí.

„Vidíte sami, kam jsme se dostali s tou všeobecně proklamovanou, spíše však zprofanovanou americkou demokracií.“ „ To jste nám přišli říct?“ povytáhl obočí Stanford. „Nejen to, pane“ ujal se slova znovu Musharaf. „Ten chaos, který nastal, má hlubší příčiny. Je jich mnoho, ale daly by se shrnout pod dvě slova: a to je ztráta víry.“ „A co dál?“ řekl najednou ostře Hart. „Přišli jste nám kázat? My máme svého Boha a nezapomínáme na něj...“¹⁴⁰

„Vaše křesťanská, a je mi líto, že musím použít tak tvrdá slova, veskrze zkažená společnost zničila tenhle svět. Je čas, ještě se obrátit k Alláhovi. Vždyť se podívejte kolem sebe. Z ničeho jste se nepoučili? Pije se zde a smilní! Na veřejném prostranství! Co ještě musí přijít, abyste prohlédli?“¹⁴¹

Později jim přišli dát ultimátum, že pokud nepřijmou jejich podmínky, tak bude jedna skupina muset odejít. Větší skupina měla jiné vyznání a tak řekli, že pokud oni něco takového chtějí a dali jim podmínky, tak musí odejít. Konflikt stupňuje až do chvíle, kdy se jedno ráno probudí a muslimská komunita i s jejich auty je pryč.

5.2 Prostředí

Všechny tři knihy jsou zasazeny na různých místech. *Slunce na útěku* se odehrává v USA. Úkryt, ve kterém hlavní postavy jsou, se nachází ve Skalistých horách. Po jejím opuštění se pohybují ve státě Kalifornie a často vyrážejí na výpravy za jídlem do města Berkeley.

Tma je zasazená především do České republiky, kde se setkáváme hlavně s okolím Prahy a jižních Čech. *Blackout* je také zasazen především do České republiky,

---

¹³⁹ NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, s. 103. ISBN 80-903485-3-X.

¹⁴⁰ *Tamtéž*, s. 118, 119

¹⁴¹ *Tamtéž*, s. 119

ale jedna z hlavních dějových linek je zasazena do USA a popisuje cestu z České republiky přes Německo a Anglii až do Washingtonu a zpátky.

Otázkou je jestli se zasazením nijak výrazněji mění postavy a jejich činy? Ve *Slunci na útěku*, jak už je řečeno v předešlé části, je větší důraz dán na náboženství. Mentalita lidí je velice podobná a chovají se v krizových situacích obdobně. Ve *Tmě* se mohou lidé zdát více vypočítaví, nepřející a neochotní si pomoc navzájem. Jiný důraz je dán například v *Blackoutu* na národní hrdost a svátky. Při příjezdu Pavla do Washingtonu, vidí oslavy 4. července, který slaví velkým ohňostrojem a typickým jídlem. Zpátky potom vzpomíná na naše české svátky v negativním světle.

5.3 Politika

Politika je důležitou součástí *Tmy* i v *Blackoutu*. Ve *Slunci na útěku* nevidíme přímo, co vláda dělá, kdo doopravdy přežil a ani jaké jsou jejich další kroky. Ve skupině, kterou sledujeme, je snaha o zachování určité stability a tak si vytvoří demokraticky zvolený výbor.

Otec ústřední postavy Mikea je senátor a právě on nechal vybudovat dva úkryty. Jeden, kde se nachází Mike s Bessy a druhý přímo pod jejich domem, který leží jinde. Tudiž můžeme předpokládat, že měl informace o hrozbě, která může nastat a to dalo popud pro stavbu. Jeho otec dokonce konal přednášku na téma nukleární ohrožení. Je zřejmé, že lidé ve vyšších funkcích mají informace, které se běžným lidem nedostanou. Ani my do konce nemáme skoro žádné zprávy a něco se dozvídáme, až po příchodu astronauta Jima Smaala.

Ve *Tmě* a *Blackoutu* máme pořád nějaký vztah s politiky a hlavními lidmi státu, a tudíž víme, co se u nich odehrává. Ti „nejdůležitější“ se přestěhovali do Strakovy akademie. Ze začátku, když hledají viníka celé situace, si myslí, že na vině je Rusko: „V úvahu přirozeně přichází především Rusko, dědic sovětského impéria, Rusko historicky pokořené, nicméně nezbavené světovládných ambicí. Fantazie si dovedla vypracovat i takový scénář, podle něhož byl těžko pochopitelný rozpad Sovětského svazu přípravou na globální útok. Zdánlivá demontáž monolitu podle takového scénáře

oslabila bdělost Západu, Spojených států a ostatních zemí NATO. Jaderná síla zůstala prakticky nedotčena.¹⁴²

5.4 Katastrofa

Tato díla se dají podle jejich katastrofy rozdělit na dvě kategorie. Ve *Slunci na útěku* víme, že nejspíše nastala nukleární katastrofa. Nevíme ale, kdo celou situaci rozpoutal, jak velká část světa byla postižena a ani kolik obyvatelstva byla zabita. Jediné, co naši hrdinové vědí je, že jedno z nejvíc zasáhnutých území bylo okolí Kalifornie.

Ve *Tmě* se dozvídáme, že za celým výpadkem může jiná civilizace, která to udělala z důvodů postavení vesmírné kladky a jejich lepšího cestování. Stejná situace je i v *Blackoutu* a zasáhla celou planetu. Některé státy byly na katastrofu připraveny lépe a jiné na ni nebyly připraveny vůbec.

Problémem není pouze, že většina lidí, nedokáže bez elektřiny žít. Potíž nastává i s jídlem, vodou a kriminalitou. Také je důležitá otázka nedostatečné hygieny, která sebou přináší nemoci. Mezi hlavní, které se v dílech vyskytují, je černá smrt, což je mix žloutenek typu A, B, C, úplavice, salmonelózy, cholery a tyfu.

5.5 Navazování Kovanice na Neffa

Již před začátkem čtení *Blackoutu* jsme informováni, že navazuje na *Tmu*: „Vše, co budete dále číst, se skutečně stalo. Nebo se mohlo stát ve světě Tmy, který popsal Ondřej Neff ve svém stejnojmenném románu.“¹⁴³

Ondřej Neff sám popisuje v doslovu *Blackoutu* navazování Kovanice na jeho dílo takto „Je to třetí až čtvrté zpracování tématu „co by se stalo, kdyby elektřina jako fyzikální jev zmizela ze světa. První dvě až tři jsem zpracoval já, čtvrté, eventuálně třetí je dílo Jana Kovanice.“¹⁴⁴

Nejenže na něho Kovanice navazuje, ale on sám ho zahrnul nápady a připomínkami, když psal *Tmu*, že v jedné době uvažovali o napsání společného

---

¹⁴² NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, s. 32. ISBN 80-86201-04-X.

¹⁴³ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 6. ISBN 80-7169-896-2.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 219

románu.¹⁴⁵ Je tedy zřejmé, že nejen *Blackout* vychází ze *Tmy*, ale ona samotná je do jisté míry inspirována jejím autorem Janem Kovanicem. Dokonce mu i vypomáhal, kdy mu: „„Imponovaly mi jeho technické znalosti a taky jeho fantazie““¹⁴⁶

Neff říká, že originalita *Blackoutu* je v jeho pohledu na dané téma a také orientace ve zmatku, schopnosti organizace skupiny a využití zbytkových technologií.
147

Celkové vyznění obou děl je jiné. Dílo Jana Kovanice vyznívá celkově více pozitivně, zatímco Neff často popisuje celý svět negativně a každého koho postavy potkají, má špatný úmysl a není možné nikomu věřit (až na pár výjimek). V některých věcech je i vidět větší nadšenost z radostných okamžiků v životě: „Caroline vyběhla do chodbičky a se smíchem i pláčem zároveň objala Pavla s nečekanou silou. Také Pavel ji objal. Vagonem se ozval potlesk.“¹⁴⁸ *Blackout* nám i umožňuje nahlédnout dál než do Německa a zjistit situaci jiných zemí.

V obou dílech nalézáme i stejné postavy, které ale mají v *Blackoutu* menší roli. Všichni čeští politici, kteří jsou zobrazení ve *Tmě*, jsou i v *Blackoutu*, ale zobrazují se nám navíc politici i z USA. Dále jsou i zmínky o Jindřichu Hřivnáči (Kapitánovi). Je zde i propletení postavy Herwiga, který byl Petrův spolubydlící na kolejích a potká se s jeho manželkou Hanou a později se k němu přestěhuje. Ve *Tmě* se objevuje jako spolupracovník Honzy.

U některých postav nevíme, jestli jde o ty samé. Například u romské uklízečky paní Růžičkové nebo pokud jde pouze o jmenovkyni.

Kovanic vytvořil i náhled na druhou stranu, kdy vidíme, co Kapitán udělal z pohledu veselých dětí (skupina v čele s Baronem, ve které je i Petr otec Pavla). Ve *Tmě* nevíme přesně, o koho se jedná a slyšíme pouze o jejich pádu. V *Blackoutu* můžeme pozorovat chyby, které udělali.

Na stejných principech funguje i komunikace v dílech. Například messengerové na kole nebo fungující vlak. Je i v *Blackoutu* ukázáno, co se stalo s letadly, nebo jak fungují plachetnice, se kterými se dostali až do USA. Je i více rozvedena možnost

---

¹⁴⁵ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 221. ISBN 80-7169-896-2.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, s. 220

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 222

¹⁴⁸ *Tamtéž*, s. 96

různého cestování, protože na konci se Pavel s rodinou vrací do Čech pomocí nových zaoceánských Zepelínů.

Samotný motiv padajícího letadla je podle Neffa zajímavý nápad: „Starosti panují zejména v oblasti letecké dopravy. Motiv padajícího letadlem jsem měl už ve *Tmě* – byl to Honzův nápad, on mě upozornil na to, že letadla, co jsou právě ve vzduchu, půjdou hned v prvních minutách *Tmy* či *Blackoutu* k zemi. Takže on to vlastně není tak bláznivý nápad, na kterém stojí *Tma* a *Blackout*. Má svoje opodstatnění a racionální rozměry.“¹⁴⁹

5.6 Konec

Ve *Slunci na útěku* je konec hodně otevřený je tu zmínka o jiné dimenzi, kdy se dostáváme zpátky na začátek. Mike pouze sdělí Bessy, že ví o konci světa. Tudíž nevíme, jestli to celé bylo jen takový předznamení všeho, co nastane nebo to, co se odehrálo, je ve skutečnosti pravda. Možná to byl cyklus, který se bude zase opakovat. Pokud to bylo celé pravda, tak nevíme, kdo přesně přežil nebo jak moc byla postižena nejen USA, ale celý svět a jak to bude dále vypadat.

Ve *Tmě* a v *Blackoutu* se dozvídáme přesně, jak dopadl celý svět, i když se v některých závěrech lehce liší. Jejich konec není zahalen otázkou a my si lehce můžeme domyslet, jak bude svět v budoucnosti vypadat a pokračovat.

Ve *Tmě* se elektřina vrací zpět v okamžiku, kdy zasáhne Kapitána blesk a on umře. Nejhůře postižené byla střední Evropa, evropská část Ruska, Turecko, arabské státy a severní pobřeží Afriky. Bohatý sever dokázal na pohromu zareagovat včas s rozhodností a měl nejmenší ztráty. Zmínka je i o Japonsku, které bylo ze začátku v dobrém stavu. Celkově je na světě 80% obyvatel mrtvých.

V *Blackoutu* je konec více dovysvětlen a ukazuje, jak vznikl terminál Cestovatelů. Říká, že pouze čtvrtina lidstva je mrtvá (což je daleko menší číslo jak u Neffa) a že tomu chtěli cestovatelé zabránit, ale jejich varování nebylo včas rozluštěné. Je zde i propojení s fenoménem kruhů v obilí, kdy poukazují na to, že za nimi stojí oni a byl to jejich signál nám. Dodávají, že si mysleli, že to pochopíme, ale přecenili inteligenci lidstva.

---

¹⁴⁹ KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, s. 222. ISBN 80-7169-896-2.

Dále je odhaleno nejen, co se stalo s Kapitánem, ale i že většina diktátorů jen tak zmizela.

Závěr

Bakalářská práce byla zaměřená na českou postkatastrofickou literaturu po roce 1989. Snažila se zachytit její vývoj a ukázat na dílech *Blackout*, *Slunce na útěku* a *Tma* její základní motivy. Samotná postkatastrofická literatura a blackout je variace science fiction a ukazuje svět, který nastane po katastrofické události. Její proměny mohou být různé od invaze mimozemskými civilizacemi až po použití jaderných zbraní.

Důležitá otázka práce byla, jak se postavy chovají během katastrofické události. Všechna díla je obdobně ukazují jako lidi, kteří se ocitli v životě ohrožující situaci. Sami se snaží, co nejlépe adaptovat podmínkám nového světa. Jsou před ně kladeny různé překážky a často se jejich rozhodnutí ocitají v rozporu s jejich vnitřními hodnotami. V knihách můžeme vidět i několik typů agresí, které jsou typické pro množství postav v jednotlivých dílech. Autoři zobrazují postavy, které jsou v prvních minutách pohromy nebojácné a chtějí pomoc dalším. Ale čím déle kritická situace trvá, tím více ztrácejí motivaci. Mnohé rodiny se v takových chvílích rozpadnou a jdou za vlastním osudem. Zajímavé je i to, koho si lidé vybírají za svého vůdce. Není to vždycky ten, kterého bychom si představili a často nakonec skončí moc v rukou toho, koho se nejvíce obávají.

Práce ukázala pohledy tří českých autorů na postkatastrofickou literaturu. Zde se nacházela důležitá otázka, pokud na sebe navazovali a jak podobná si díla byla. Mezi ně patří například Jan Kovanic. Jeho dílo *Blackout* (1999) navazuje na autora Ondřeje Neffa. V jeho knize se ocitáme ve stejném světě, ale s jinými hlavními postavami. I styl tohoto díla je její předloze velice podobný. Forma různých pohledů postav nebo řazení jednotlivých částí a kapitol je obdobná. Dále se na rozdíl od *Tmy* (1998) snaží více ukázat pozitivní stránky života v katastrofickém světě, a tak nakonec působí méně temně. Příběhy se v obou dílech zaměřují převážně na Českou republiku a na okolí Prahy a jižních Čech, což mají také společné.

Dílo *Slunce na útěku* (2004) od Františka Niedla má odlišný postup katastrofické události od předešlých knih. Svět, který je zde zobrazen, se nachází po jaderné explozi. Celé dílo se i odehrává v USA ve státě Kalifornie, kterou hlavní postavy větší část procestují. Díla jsou si převážně podobná chováním postav a jejich osudy, ale liší se ve formě katastrofy.

Následující důležitou otázkou bylo, jak se změnilo první a druhé vydání *Tmy* (1998) od Ondřeje Neffa. Z komparací obou děl vyšlo, že autor záměrně změnil příčinu katastrofy, zaměnil postavy za jiné nebo změnil jejich charakter a důležité momenty v díle.

Postkatastrofická literatura je velice populární a je zobrazena nejen v literatuře, ale i ve filmech nebo v televizních seriálech.

Použitá literatura

Prameny

KOVANIC, Jan. *Blackout*. Praha: Grada, 1999, 222 s. ISBN 80-7169-896-2.

Kronika české science fiction: Na konci apokalypsy. V Praze: Plus, 2014, 587 s. ISBN 978-80-259-0349-0.

NEFF, Ondřej. *Tma 2.0*. Chomutov: Milenium, 2003, 336 s. ISBN 80-86201-32-5.

NEFF, Ondřej. *Tma*. 1. Chomutov: Milenium Publishing, 1998, 259 s. ISBN 80-86201-04-X.

NIEDL, František. *Slunce na útěku*. České Budějovice: Růže, 2004, 138 s. ISBN 80-903485-3-X.

Sekundární literatura

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: R3, 1995, 349 s. ISBN 80-85364-57-3.

BENEŠ, Ivan. *Blackout: resilient power: informační příručka*. Praha: Cityplan, 2008, 20 s. ISBN 978-80-254-3816-9.

BOOKER, M. Keith a Anne-Marie THOMAS. *The science fiction handbook*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2009, 356 s. ISBN 978-1405162067.

BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009, 119 s. Psyché. ISBN 978-80-7387-330-1.

CASTI, J. L. *Události X: možné scénáře kolapsu dnešního složitého světa*. Praha: Management Press, 2012, 304 s. ISBN 978-80-7261-205-5.

CLUTE, John a Peter NICHOLLS. *The Encyclopedia of science fiction*. New York: St. Martin's Press, 1993, 1370 s. ISBN 978-0312096182.

Co dělat-- , aneb, Kapesní průvodce krizovými situacemi doma i v zahraničí. Praha: Centrum pro bezpečný stát, 2008, 93 s. ISBN 978-80-904066-1-2.

ČERVENÝ, Tomáš. *Jihočeští spisovatelé aneb někteří z mnoha....* 1. Prachatice: Městská knihovna Prachatice, 2011, 181 s. ISBN nemá.

DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015, 228 s. ISBN 978-80-210-7871-0.

GURR, Barbara. *Race, gender, and sexuality in post-apocalyptic TV and film*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009, 183 s. ISBN 978-1137501509.

HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Přeložil Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Volvox Globator, 2015, 576 s. ISBN 978-80-7511-169-2.

Kočas: sborník SF a fantasy povídek k Parconu 2009 : [Parcon 2009]. Praha: Straky na vrbě, 2010. 214 s. ISBN 978-807193-286-4

KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009, 362 s. ISBN 978-80-200-1816-8.

LANGER, Aleš. *Průvodce paralelními světy: nástin vývoje české sci-fi 1976-1993*. Praha: Triton, 2006, 275 s. ISBN 80-7254-857-3.

LUKAVEC, Jan. *Bytosti na pomezí: texty o literární fantastice*. Praha: Pulchra, 2016, 284 s. ISBN 978-80-7564-003-1.

MACEK, Jakub. *Fandom a text: fandom - subkultura textu: profesionální česká SF a F periodika před rokem 2000*. Praha: Triton, 2006, 148 s. ISBN 80-7254-856-5.

NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA. *Encyklopedie literatury science fiction*. Praha: Asociace fanoušků science fiction, 1995, 555 s. ISBN 80-85390-33-7.

NEFF, Ondřej. *Jak blufovat o sci-fi*. Praha: Talpress, 1999, 61 s. ISBN 80-7197-096-4.

NEFF, Ondřej. *Klon '96: [okno do 3. miléna]*. Praha: Altar, 1996, 249 s. ISBN 80-85979-07-X.

NEFF, Ondřej. *Ondřej Neff: královská zábava: rozhovor*. Praha: Akropolis, 2010, 285 s. Osobnost. ISBN 978-80-87310-08-3.

Pevnost. Praha: K4K Publishing, 2011. 2011(3). ISSN 1213-8215.

VIZINOVÁ, Daniela a Marek PREISS. *Psychické trauma a jeho terapie (PTSD): psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999, 158 s. ISBN 80-7178-284-X.

XB-1: měsíčník sci-fi, fantasy a hororu. Praha: Konektor XB1, 2016. 2016(4). ISSN 1804-6606.

Internetové zdroje

<http://www.databazeknih.cz/>

<http://www.legie.info/>

<http://www.neff.cz/>

<http://www.vltava.rozhlas.cz/>

Résumé

The Bachelor's thesis was aimed at Czech post-catastrophic literature after the 1989. It tried to show the development of this genre and demonstrate on primarily literature their basic motives. Post-catastrophic literature and blackout is variation of science fiction. It shows a world that will exist after the catastrophe. They varied from alien invasion to use of nuclear weapon.

Important question of the thesis was how the characters behaved during the catastrophe. All the works show similar characters that find themselves in live threatening situation. They tried to their best to adapt to the new rules of the world. Different obstacles are put before them and their decisions are often inconsistent with their inner values. In the works we can see a few types of aggressions that are typical for a lot of the characters. We will find it in situation when their life is in danger even though such situation would never occur in normal condition. The authors show people that in the first minutes of catastrophe are yet still fearless and they want to help others. But with the longer time frame they lose their motivation. Many families are ruined and they go separately after their own fate. It is interesting to see who people choose as their leader. It is not always the one that we would think so and at the end the power lay in the hands of the one we fear the most.

The thesis showed three views of Czech authors on post-catastrophic literature. The important question was if the books were inspired by each other and how similar they were. Among them belongs for example Jan Kovanic. His piece *Blackout* (1999) follows up on the book of another author Ondřej Neff. Here we find ourselves in the same world but with different main characters. Even the style of this piece to the original work is very similar. The form of different point of view or the order of the individual parts or chapters is the same. Unlike *Tma* (1998) it tries to show more of positive aspects of life in a catastrophic world and in the end it seems less dark. The story takes place mainly in Czech Republic with the exception of one of the story line that is set in USA.

Tma (1998) by Ondřej Neff show us the darkest version of live after catastrophic event. He doesn't shy from anything and we see everything in harsh reality. The culprit of the whole catastrophe in this edition is alien civilization. Here it was important to

find out how much of the first version of the books was changed in the second one. The motive of the catastrophe wasn't liked by the author and that is why he rewrites it in *Tma 2.0* (2003) where is the power outage connected with the technique. He changes not only the cause of the catastrophe but also a fate of others characters. Just like in *Blackout* (1999) the book is written from several points of view and is divided into smaller chapters. The stories of both works are primarily focused on Czech Republic and on Prague and southern Bohemia.

The work *Slunce na útěku* (2004) by František Niedl have different way of catastrophic event from previous books. The world shown here is after a nuclear explosion. We do not know who is the culprit or how much of the planet is affected. The whole work also takes place in the US in California in which the characters are travelling through. The works are not similar only to the motives of a catastrophic event between but also to the behaviour of characters and their fates

Post-catastrophic literature is very popular and is not only showed in literature but also in movies or the TV Shows.